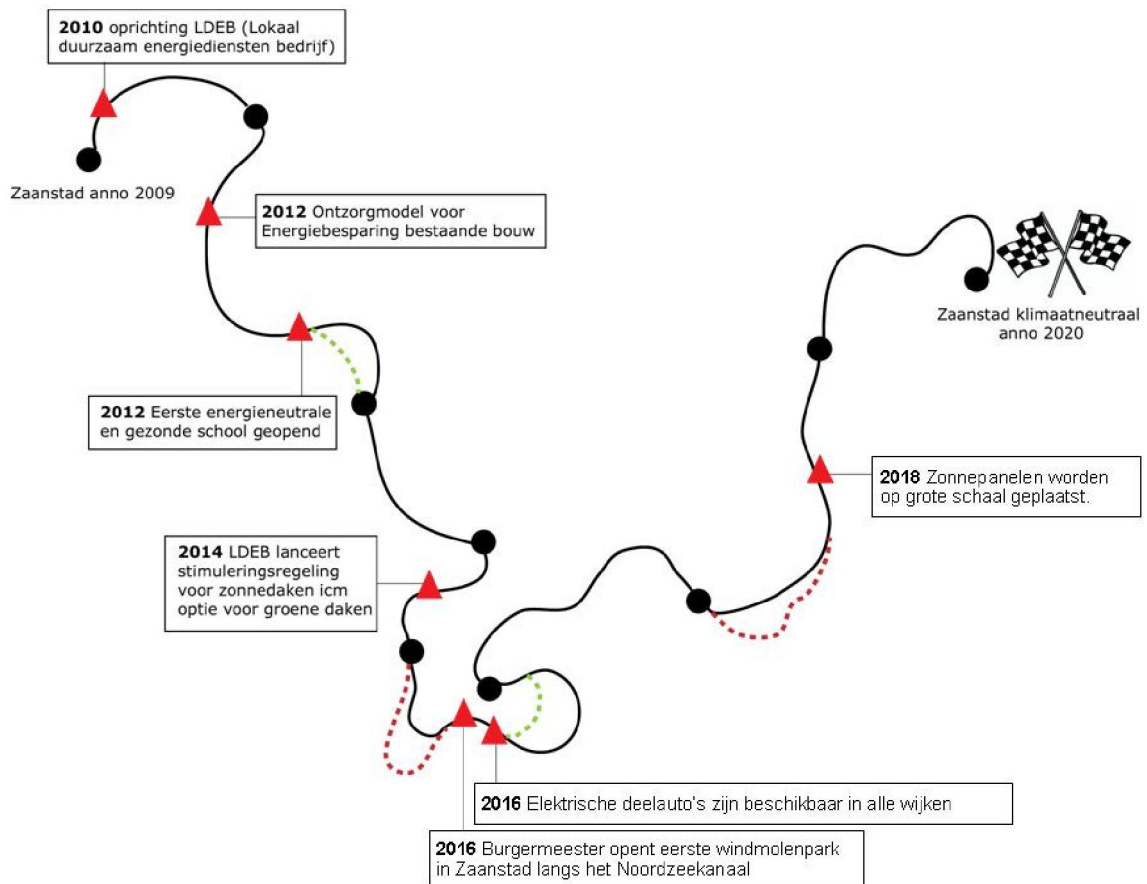

INTEGRAAL KLIMAATPROGRAMMA ZAANSTAD 2010-2020

INHOUD

DEEL 1: HET SUBSIDIEPROGRAMMA KLIMAATBELEID 2008-2012.....	3
1.1 Aanvraag subsidie lokaal klimaatbeleid	3
1.2 Aanpak Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012	4
1.3 Overzicht activiteiten	5
1.4 Personele en financiële consequenties.....	19
BIJLAGEN	21
BIJLAGE 1: OVERZICHT URENINZET EN EXTERNE KOSTEN	22
BIJLAGE 2: PRESTATIEKAART LOKAAL KLIMAATBELEID	24
BIJLAGE 3: SPELREGELS SUBSIDIEREGELING	32
DEEL 2: ZAA NSTAD KLIMAATNEUTRAAL IN 2020	36
2 INLEIDING	37
2.1 Aanleiding	37
2.2 Relevante beleidskaders en -afspraken	37
2.3 Zaanstad kiest bewust voor een ambitieus klimaatbeleid	38
2.4 Argumenten voor een ambitieus Zaans klimaatbeleid.....	39
2.5 Beleidsproces.....	44
2.6 Klimaatprogramma: integraal klimaatbeleid in ontwikkeling	44
3 ZAA NSTAD KLIMAATNEUTRAAL: VAN THEORIE NAAR PRAKTIJK.....	46
3.1 Quickscan Zaanstad klimaatneutraal	46
3.2 Rol en bijdrage gemeente bij streven naar klimaatneutraliteit.....	47
3.3 Kosten en baten van een klimaatneutrale stad	51
4 UITVOERINGSPROGRAMMA ZAA NSTAD KLIMAATNEUTRAAL.....	53
4.1 Wat doet Zaanstad nu al?	53
4.2 De belangrijkste activiteiten op korte termijn	54
4.3 Routekaart Zaanstad klimaatneutraal in 2020.....	55
DEEL 3: VISIE OP EEN DUURZAME ENERGIEVOORZIENING IN ZAA NSTAD.....	60
DEEL 4: HOE MAKEN WE ZAA NSTAD KLIMAATBESTENDIG?	61

DEEL 1: HET SUBSIDIEPROGRAMMA KLIMAATBELEID 2008-2012

1.1 Aanvraag subsidie lokaal klimaatbeleid

In dit hoofdstuk wordt het *Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012* beschreven. Voor de uitvoering van dit programma vraagt Zaanstad subsidie aan op grond van de subsidieregeling lokaal klimaatbeleid 2008-2012 van het ministerie van VROM. De regeling heeft primair tot doel om gemeenten en provincies te stimuleren tot structurele activiteiten en maatregelen gericht op reductie van broeikasgasemissies. Bijkomend oogmerk van de regeling is het klimaatbeleid in de gemeentelijke organisatie zoveel mogelijk te verankeren en niet enkel afhankelijk te maken van de inzet en expertise van een klimaatcoördinator. Als subsidiabele kosten komen in aanmerking:

- De loonkosten van het bij het plan van aanpak betrokken personeel;
- De aan derden verschuldigde kosten voor verleende diensten ten behoeve van het plan van aanpak (waaronder kosten van onderzoek en communicatie);
- Een opslag voor de algemene kosten van 40%.

De regeling treedt naar verwachting in 2008 in werking. Voor meer informatie over de uitgangspunten van de regeling wordt hier verwezen naar bijlage 3.

De toe te kennen subsidie is afhankelijk van de gekozen prestatie. Per prestatievelde ofwel ambitieniveau uit het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 bestaat een vooraf vastgestelde waardering. De waardering voor de gekozen prestaties zoals opgenomen in het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 wordt weergegeven in onderstaande tabel 1. De activiteiten die Zaanstad wil ontplooiën onder de verschillende thema's en subthema's van de subsidieregeling worden nader toegelicht in de projectschema's in paragraaf 3.3.

Tabel 1: Beoogde Prestaties Zaanstad met het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012

Thema/subthema	Prestatie	Waardering per prestatievelde
Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop		
Nieuwbouw van gebouwen	Actief	1/2
Bestaande gebouwen	Actief	1/2
Infrastructurele voorzieningen	Actief	1/2
Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer	Actief	1/2
Woningen		
Handhaving EPC	Actief	1
Nieuwbouw	Actief	1
Bestaande woningvoorraad	Voorlopend	2
Bedrijven		
Bedrijventerreinen	Innovatief	3
Verkeer en vervoer		
Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven	Voorlopend	3
Duurzame energie		
Grootschalige en/of collectieve DE-opties	Actief	2
Organisatieversterkende randvoorwaarden		
Coördinatie klimaatbeleid	-	-
Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastleggen	Actief	-
Beleidsmatige inbedding	Actief	-
Financiering	Actief	-
Communicatie	Innovatief	-
Monitoring	Voorlopend	-
Totaal		14

De gemeente komt voor subsidiëring van een zogenaamd basispakket in aanmerking wanneer er prestatievelden gekozen worden met een waarde van minimaal 8 punten. Voor een zogenaamd pluspakket komt de gemeente in aanmerking wanneer er prestatievelden gekozen worden met een waarde van minimaal 12 punten. Zaanstad komt dus in aanmerking voor een pluspakket.

De hoogte van de subsidie is gerelateerd aan het aantal inwoners van de gemeente en is berekend en vastgesteld door de toestingscommissie van het ministerie van VROM. Voor Zaanstad bedraagt het berekende bedrag voor een pluspakket €362.420.

Naast de criteria voor de bepaling van basis- of pluspakket is aan de subsidie een ander criterium verbonden. De totale subsidie die wordt toegekend mag maximaal 50% van de totale kosten bedragen. De gemeente moet dus minimaal de helft van de kosten dekken uit eigen middelen. Met dit plan wordt daaraan voldaan. Immers, het subsidiebedrag (€362.420) is lager dan de kosten aan interne uren (€813.560) (zie paragraaf 3.4). Overigens worden geen extra uren ingezet voor dit plan, maar zullen de beoogde activiteiten binnen de bestaande capaciteit worden uitgevoerd.

De ambities van het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 zijn ontwikkeld in de veronderstelling dat de subsidie lokaal klimaatbeleid wordt toegekend. Voorwaarde voor het ontvangen van deze subsidie is dat het Subsidieprogramma door het college van B&W wordt goedgekeurd en vastgesteld.

Daarnaast is voor het daadwerkelijk uitvoeren van het Subsidieprogramma de subsidie vooralsnog onmisbaar. Mocht om onvoorziene reden (bijvoorbeeld uitputting van de subsidiegelden) de subsidie lokaal klimaatbeleid door VROM niet aan de gemeente Zaanstad worden toegekend, dan zal het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 worden bijgesteld en opnieuw worden voorgelegd aan B&W. Het ligt echter in de lijn der verwachtingen dat de subsidie wel aan Zaanstad zal worden toegekend.

1.2 Aanpak Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012

De voorbereiding van het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 is zorgvuldig afgestemd met de betrokken vakafdelingen. Op 6 maart 2008 is bijvoorbeeld een werkbijeenkomst klimaatbeleid voor alle betrokken beleidsmedewerkers georganiseerd. Bij deze gelegenheid zijn de belangrijkste activiteiten gezamenlijk geïdentificeerd. Verder heeft de klimaatcoördinator op regelmatige basis overleg gepleegd met ambtenaren die als sleutelpersonen kunnen worden aangeduid en is een concept voorgelegd aan de betrokken afdelingshoofden.

Naast overleg met de vakafdelingen heeft advisering door een extern bureau bijgedragen aan de totstandkoming van het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012. Dit bureau heeft ondersteuning geboden bij het organiseren van de bovengenoemde werkbijeenkomst en bij het vervolgtraject, waarin een strategie werd geformuleerd, prestaties werden gekozen en concrete acties werden geformuleerd.

Mede aan de hand van de globale strategie en de inbreng van de vakafdelingen zijn een aantal belangrijke accenten gelegd in de aanpak van de verschillende activiteiten. Zo draagt het opstellen en uitvoeren van beleid ten aanzien van duurzame energie (één van de kernactiviteiten) in hoge mate bij aan de ontwikkeling van beleid, visies en strategieën, één van de pijlers van de globale strategie (zie paragraaf 2.2). Andere belangrijke pijlers zijn het mobiliseren van mensen en middelen en de opbouw van lerende netwerken. Deze strategische hoofdlijnen komen onder andere tot uitdrukking in activiteit 8, het opzetten van een kennisinfrastructuur voor bedrijven. Een derde kernactiviteit is monitoring, wat ondermeer van belang is voor de verzorging van adequate informatie en wervende communicatie, maar ook voor de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. Verder is er aandacht voor het versterken van de organisatorische randvoorwaarden, waaronder de inbedding van het klimaatbeleid in andere beleidsvelden.

1.3 Overzicht activiteiten

Hieronder zijn per thema uit de prestatiekaart de activiteiten uiteengezet die worden uitgevoerd om de beoogde prestaties te realiseren. Per activiteit is aangegeven hoeveel interne uren er naar verwachting zullen worden besteed en hoeveel subsidiegeld (externe kosten) hiervoor naar verwachting nodig zal zijn.

Thema A: Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop

Subthema A1: Nieuwbouw van gebouwen

Activiteit 1: Verscherpte EPC-eis voor nieuwbouw gemeentelijke gebouwen

Prestaties subthema A1	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren met een 20% verscherpte EPC
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Voor gemeentelijke gebouwen door B&W en/of gemeenteraad besluit laten nemen over EPC-eis bij opdrachtverlening Bij opdrachtverlening voor ontwerp gemeentelijk gebouw direct als uitgangspunt meegeven dat EPC minimaal 20% lager is dan standaard EPC conform Bouwbesluit moet zijn. Ontwerper maakt EPC-berekening (toetsbaar). Toetsing van EPC berekening door gemeente Monitoring van de resultaten
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Alle nieuwbouwprojecten voldoen minimaal aan een aangescherpte EPC van 20% Inzicht in reductie van de CO₂-uitstoot Neveneffect: <ul style="list-style-type: none"> Verbetering comfort, kwaliteit en arbo
Interne trekker	Interne Dienstverlening
Interne partners	Milieu, Technische Vergunningen team Bouwen en Wonen
Externe partners	projectontwikkelaars
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2009
Totale tijdsbesteding	50 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	20	30			
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Subthema A2: Bestaande gebouwen

Activiteit 2: Duurzaam inkopen

Prestaties subthema A2	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 2% per jaar 40% opwekking en/of inkoop duurzame energie
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Pilots aanbestedingen nieuw stadhuis (inrichting, voorstel inkoop duurzame energie, catering, ICT) Aanhaken bij ontwikkelingen SenterNovem Voorstel beleid voor structurele reservering van budget voor duurzaam inkopen Nader specificeren en concretiseren duurzaamheidsdoelstellingen algemene inkoopvoorwaarden Handleiding duurzaam inkopen voor vakafdelingen opstellen en verspreiden (bijvoorbeeld naar voorbeeld van de gemeente Amsterdam) Monitoring resultaten
Resultaat	Vastgesteld beleid ten aanzien van duurzaam inkopen Handleiding duurzaam inkopen Inzicht in duurzame aanbestedingen (% duurzaam inkopen)
Interne trekker	Inkoop en Contracten
Interne partners	Milieu, Interne Dienstverlening, Realisatie en Beheer, Dienst Stadsbedrijven, interne opdrachtverleners
Externe partners	Provincie Noord-Holland
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2009
Totale tijdsbesteding	200 uur
Totale externe kosten	€20.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	100	100			
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		20.000			

Subthema A3: Infrastructurele voorzieningen (openbare verlichting, verkeersregel-installaties, pompen, gemalen e.d)

Activiteit 3: Duurzame infrastructurele voorzieningen

Prestaties subthema A3	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 2% per jaar 40% opwekking en/of inkoop duurzame energie
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Scan 0-situatie Strategie formuleren Uitvoeringsplan opstellen en uitvoeren Monitoring resultaten <p>Zie ook Activiteit 1: duurzaam inkopen</p>
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Energiezuinige openbare verlichting en andere infrastructurele voorzieningen Kostenbesparing op beheer en onderhoud Duurzaam energiegebruik openbare verlichting en andere infrastructurele voorzieningen Inzicht in de CO2-reductie die dit oplevert
Interne trekker	Beleid en ondersteuning
Interne partners	Milieu, Realisatie en Beheer, Interne Dienstverlening
Externe partners	
Startdatum en doorlooptijd	2008-2011
Totale tijdsbesteding	200 uur
Totale externe kosten	€20.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	50	50	50	50	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	5.000	15.000			

Subthema A4: Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer

Activiteit 4: Stimuleren beperking CO2-uitstoot gemeentelijk vervoer

Prestaties subthema A4	<ul style="list-style-type: none"> • 5% Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van uitgevoerde wagenparkscan beleidsadvies opstellen • Implementatie maatregelen schoner wagenpark (onder meer training Het Nieuwe Rijden gemeentelijke chauffeurs en aanschaf elektrische voertuigen) • Opstellen vervoersplan gemeentelijke organisatie, waarin met name aandacht voor woon-werkverkeer, dienstreizen dienstfietsen en fietsenstallingen • Actie Trappers. Hiermee worden medewerkers gestimuleerd te gaan fietsen door middel van een beloningssysteem voor gereden fietskilometers • Monitoring resultaten
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Vervoersplan gemeentelijke organisatie • Medewerkers worden gestimuleerd meer gebruik te maken van deelauto's, openbaar vervoer en fiets • Minder CO2-uitstoot gemeentelijk wagenpark • Inzicht in de CO2-besparing die dit oplevert <p>Mogelijke neveneffecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Groter energiebewustzijn medewerkers • Voorbeeldfunctie naar buiten
Interne trekker	Personeel en Organisatie team Beleid
Interne partners	Inkoop en Contracten, Personeel en Organisatie team Beleid, Interne Dienstverlening, Projectbureau Stadhuis
Externe partners	
Startdatum en doorlooptijd	2008 – 2009
Totale tijdsbesteding	540 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	340	200			
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Thema B: Woningen

Subthema B1: Handhaving EPC

Activiteit 5: EPC handhaving bij woningen

Prestaties subthema B1	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op EPN op de bouwplaats bij 40% van de bouwvergunningen
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Inhuur extra capaciteit t.b.v. EPC handhaving Bewustwordingstraject EPC-handhaving op basis van project BouwTransparant Cursus EP-Check herhalen voor medewerkers BWT Intern traject om te komen tot structurele EPC handhaving Monitoring resultaten
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op EPN op de bouwplaats bij minimaal 40% van de bouwvergunningen voor woningen Structurele aandacht voor EPC handhaving Inzicht in het aantal controles en de resultaten daarvan <p>Mogelijke neveneffecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Input voor op te stellen vervolgbeleid Input voor communicatie met projectontwikkelaars
Interne trekker	Technische Vergunningen team Bouwen en Wonen
Interne partners	Milieu
Externe partners	Projectontwikkelaars, Provincie Noord-Holland
Startdatum en doorlooptijd	2008-2011
Totale tijdsbesteding	1000 uur
Totale externe kosten	€80.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	200	400	200	200	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	20.000	20.000	20.000	20.000	

Subthema B2: Nieuwbouw

Activiteit 6: Duurzaam bouwen beleid nieuwbouw

Prestaties subthema B2	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren van woningen met 10% verscherpte EPC Realiseren van een EPL van 7,0 tot 8,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Beleid ten aanzien van bovenstaande prestatiedoelstelling vast laten stellen Prestatiedoelstelling als randvoorwaarde meegeven aan ontwikkelaars Prestatiedoelstelling opnemen in prestatieafspraken met corporaties Monitoring resultaten (zie Activiteit 6: EPC handhaving bij woningen en utiliteitsgebouwen) Beleid evalueren en eventueel herformuleren op basis van de monitoring resultaten
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Vastgesteld beleid ten aanzien van EPC en EPL normen Nieuwe woningvoorraad voldoet aan aangescherpte eisen op het gebied van duurzaam bouwen Inzicht in de resultaten <p>Mogelijke neveneffect:</p> <ul style="list-style-type: none"> Meer comfort bewoners Kostenbesparing bewoners
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Ruimtelijke Ontwikkeling, Technische Vergunningen team Bouwen en Wonen
Externe partners	Projectontwikkelaars
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2011
Totale tijdsbesteding	525 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	125	200	125	75	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Subthema B3: Bestaande woningvoorraad

Activiteit 7: Stimuleringstraject energiebesparing bestaande woningbouw

Prestaties subthema B3	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 2% per jaar
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Organiseren interactieve stimulerende bijeenkomsten voor woningbouwcorporaties waarbij voorlopers en dubo-experts voor het voetlicht worden gehaald • Streven naar de opbouw van een lerend netwerk • Prestatiedoelstelling opnemen in prestatieafspraken met woningbouwcorporaties • Aanhaken bij vervolg op het project BespaarDaar van het CO2-servicepunt • Monitoring
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Lerend netwerk • Publiek private samenwerking • Corporaties en particuliere woningeigenaren worden actief geïnformeerd over mogelijkheden voor energiebesparing • Prestatie-afpraak tussen gemeente en woningcorporatie(s) over Duurzaam Bouwen bij bestaande woningbouw • Inzicht in de resultaten <p>Mogelijke neveneffecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer comfort bewoners • Kostenbesparing bewoners
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Ruimtelijke Ontwikkeling
Externe partners	Woningbouwcorporaties, provincie NH
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2011
Totale tijdsbesteding	450 uur
Totale externe kosten	€60.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	125	125	125	75	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	15.000	25.000	20.000		

Thema D: Bedrijven

Subthema D1: Bedrijventerreinen

Activiteit 8: Opzetten kennisinfrastructuur bedrijven

Prestaties subthema D1	Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerreinen, gericht op minimaal 4% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Strategie voor bevordering duurzaam ondernemen opzetten • Opbouw en begeleiding lerend netwerk rond duurzaam ondernemen in Zaanstad • Ontwikkelen informatievoorziening op maat met betrekking tot duurzaam ondernemen op Zaanse bedrijventerreinen • Pilots bedrijventerreinen Molletjesveer en Assendelft-noord (advisering en stimulering bedrijven via parkmanagement) • Intensiveren duurzaamheidsimpulsen bedrijventerrein HoogTij • Plannen van aanpak formuleren en uitvoeren • Monitoring
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Betrokkenheid en motivatie ondernemers m.b.t. duurzaam ondernemen • Lerend netwerk duurzaam ondernemen • Goed geïnformeerde ondernemers aangaande mogelijkheden tot duurzaam ondernemen • Maximale energiebesparing/opwekking duurzame energie op bedrijventerreinen • Inzicht in de co2-reductie die dit oplevert
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Economische Zaken, Technische Vergunningen team Bedrijven, Handhaving
Externe partners	Bedrijven en parkmanagement
Startdatum en doorlooptijd	2008-2011
Totale tijdsbesteding	1000 uur
Totale externe kosten	€50.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	250	250	250	250	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		25.000	25.000		

Thema E: Verkeer en vervoer

Subthema E1: Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven

Activiteit 9: Stimuleren brandstofbesparing en toepassing milieuvriendelijke brandstoffen

Prestaties subthema E1	<ul style="list-style-type: none"> Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 2% per jaar
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Uitwerken globaal uitvoeringsprogramma Zaans Verkeer en Vervoerplan (ZVVP) in concreet projectplan (ondermeer stimulering OV en fietsgebruik, doorstromingsmaatregelen en tariefdifferentiatie parkeren) Uitvoering Actieplan Fiets Uitvoeren maatregelen Luchtkwaliteitsplan, waaronder aanleg walstroom Noordzeekanaal, realiseren autoluwe binnenstad en faciliteren/stimuleren 1 of meer tankstations alternatieve brandstoffen Vervoersprestatie op Locatie (VPL) toepassen voor Kreekrijk Verdere stimulering gebruik autodate Actief meepraten over nieuwe dienstregeling OV, waarbij wordt ingezet op het bevorderen van het OV-gebruik In nieuwe concessie met openbaar vervoer klimaatdoelstellingen inbrengen Mogelijkheden onderzoeken voor vervoersmanagement bij bedrijven binnen de vergunningverlening Monitoring resultaten
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Minimalisatie gebruik vervoersbrandstoffen Inzicht in de CO2-reductie die dit oplevert
Interne trekker	Ruimtelijke Ontwikkeling / Stedenbouw en Verkeer / Technische Vergunningen team Bedrijven
Interne partners	Milieu, Stadse projecten ¹
Externe partners	Projectontwikkelaars Kreekrijk, OV-bedrijven, provincie NH
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2010
Totale tijdsbesteding	2710 uur
Totale externe kosten	€40.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	830	1480	400		
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		20.000	20.000		

¹ In het Luchtkwaliteitsplan zijn de trekkers voor de verschillende acties benoemd. Dit zal ook gebeuren in projectplan dat op basis van het ZVVP zal worden opgesteld

Thema F: Grootschalige duurzame energieopties

Subthema F1: Grootschalige en/of collectieve DE-opties

Activiteit 10: Opstellen en uitvoeren DE-beleid

Prestaties subthema F1	3% Van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: <ul style="list-style-type: none"> • Wind • Biomassa • Waterkracht • Warmte/Koude-opslag
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiden DE-beleid (In kaart brengen energie behoefte en potentiële duurzame energieopties in samenwerking met het CO2-team van HVC Alkmaar) • Opstellen DE-beleid (interactieve strategieontwikkeling) • Opstellen uitvoeringsplan • Start realiseren en monitoring uitvoeringsplan • Faciliteren plaatsing biomassacentrale en windturbines binnen gemeentegrenzen
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame energiebalans gemeente Zaanstad • Beleidsplan Duurzame Energie • Uitvoeringsplan Duurzame Energie • Bevorderen opwekking duurzame energie
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Beheer, Ruimtelijke Ontwikkeling, Economische Zaken
Externe partners	Huisvuilcentrale Alkmaar, Universiteit van Amsterdam, Bedrijfsleven, corporaties, projectontwikkelaars, Provincie Noord-Holland
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2011
Totale tijdsbesteding	560 uur
Totale externe kosten	€30.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	60	250	125	125	
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		20.000	10.000		

Organisatieversterkende randvoorwaarden

Activiteit 11: Coördinatie klimaatbeleid

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatieversterkende activiteiten
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • De klimaatcoördinator bewaakt de uitvoering en de afstemming van het klimaatbeleid, is intermediair tussen de betrokken afdelingen en externe partners en heeft een belangrijke stimulerende en adviserende rol • De klimaatcoördinator werkt nauw samen met de aan te stellen procesmanager milieu • De klimaatcoördinator werkt nauw samen met de leden van de werkgroep klimaatbeleid, die uit vertegenwoordigers van alle relevante afdelingen bestaat • Streven naar opzetten structurele samenwerkingsverbanden op het gebied van klimaat en energie
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • De uitvoering van het klimaatbeleid wordt bewaakt • De afstemming tussen afdelingen is gewaarborgd • Structurele samenwerkingsverbanden met doelgroepen • Er wordt draagvlak voor klimaatbeleid gecreëerd <p>Neveneffect:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helderheid over welke taken geïntegreerd worden in de bestaande gemeentelijke organisatie en welke taken door de afdeling milieu worden uitgevoerd
Interne trekker	Milieu
Interne partners	
Externe partners	Provincie Noord-Holland, SenterNovem, CO2-servicepunt, woningcorporaties, bedrijven
Startdatum en doorlooptijd	2008-2012
Totale tijdsbesteding	1200 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	200	300	300	300	100
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Activiteit 12: Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastleggen

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in functieomschrijvingen en werkplannen
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Interne discussie binnen de werkgroep klimaatbeleid over de aanpak van deze activiteit; welke functieomschrijvingen en werkplannen zijn relevant en op welke manier kunnen deze het beste worden aangepast • Met behulp van bovengenoemde input wordt een aanpak geformuleerd en uitgevoerd
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Breed gedragen aanpak om taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden te waarborgen • Daadwerkelijke vastlegging van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden • Helderheid over waar welke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen met betrekking tot het klimaatbeleid
Interne trekker	Milieu
Interne partners	
Externe partners	
Startdatum en doorlooptijd	2009
Totale tijdsbesteding	100 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		100			
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Activiteit 13: Beleidsmatige inbedding

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> Opname van energiedoelstellingen in beleid van andere beleidsvelden (zoals Wonen, RO, BWT, Economie, Sociale Zaken)
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Relevante beleidsrapporten worden geanalyseerd op de aanwezigheid van energiedoelstellingen Bij het opstellen van nieuwe beleidsplannen en bij actualisering van bestaande plannen worden energiedoelstellingen opgenomen
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> In relevante beleidsrapporten zijn energiedoelstellingen opgenomen Neveneffecten: <ul style="list-style-type: none"> Binnen andere beleidsvelden dan milieu wordt het belang van het behalen van energiedoelstellingen onderkend
Interne trekker	Milieu
Interne partners	
Externe partners	
Startdatum en doorlooptijd	Jaarlijkse taakuitvoering
Totale tijdsbesteding	50 uur
Totale externe kosten	-

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		50			
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Activiteit 14: Financiering

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Structureel budget, randvoorwaarden en bevoegdheden vastgesteld m.b.t. investeringen in energiebesparing en duurzame energie in de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen
	Zie project duurzaam inkopen

Activiteit 15: Communicatie

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Vernieuwende vormen van communicatie over de aanpak en resultaten van klimaatbeleid
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen en uitvoeren communicatieplan milieu, waarbij wordt gezocht naar vernieuwende en wervende vormen van communicatie die aansluiten op de belevingswereld van doelgroepen • Project klimaatneutraal genieten, waarin enkele ambtenaren op vrijwillige basis enige tijd proberen klimaatneutraal te consumeren en hun ervaringen delen met collega's en inwoners van Zaanstad • Opzetten kennisinfrastructuur bedrijven, waardoor informatie over duurzaam ondernemen door middel van onder meer een database en een website informatie kunnen inwinnen over duurzaam ondernemen • Organiseren twee startconferenties met als doel interactieve beleidsvorming op het gebied van milieu en klimaat • Ontwikkelen interactieve media
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording en motivatie doelgroepen met betrekking tot klimaat en energie • Relevante partijen worden structureel geïnformeerd over de voortgang en de resultaten van het klimaatbeleid
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Communicatie, Economische Zaken
Externe partners	Bedrijfsleven
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2012
Totale tijdsbesteding	275 uur
Totale externe kosten	€30.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	50	100	50	50	25
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		10.000	10.000	10.000	

Activiteit 16: Monitoring

Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> Monitoring op resultaten (projectniveau)
Mogelijke aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren gemeentebrede 0-meting (zie project opstellen en uitvoeren DE-beleid) Aansluiten bij project CO2-monitoring van het CO2-servicepunt van de PNH Implementatie van het ontwikkelde systeem Registratie resultaten projecten Vertalen van (monitorings)resultaten naar de belevingswereld van doelgroepen communicatie
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Registratiesysteem voor projectresultaten klimaatbeleid Inzicht in de voortgang in het bereiken van de doelstellingen van het klimaatbeleid Operationalisering van het begrip klimaatneutraal Input voor beleidscyclus Ontsluiting informatie voor doelgroepen Belangrijke input voor communicatie over de resultaten van het klimaatbeleid
Interne trekker	Milieu
Interne partners	Interne Dienstverlening
Externe partners	Provincie Noord-Holland
Startdatum en doorlooptijd	2008 - 2012
Totale tijdsbesteding	600 uur
Totale externe kosten	€30.000

Tijdsbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
	50	200	150	150	50
Externe kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011	2012
		15.000	15.000		

1.4 Personele en financiële consequenties

Totale uitvoeringskosten Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012

De uitvoeringskosten voor het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 bestaan uit een combinatie van interne ambtelijke uren en externe kosten (subsidie lokaal klimaatbeleid) voor onderzoek en communicatie. Uit de bijlage 'Overzicht ureninzet en externe kosten' blijkt dat voor de uitvoering van het Subsidieprogramma nodig zijn:

- 9460 uren
- €362.420 aan externe kosten voor onderzoek en communicatie

Aan de hand van een inschatting van de gemiddelde uurtarieven voor de komende vier jaar is een gemeentebreed gemiddeld uurtarief berekend van €86 inclusief 40% overheadkosten. De totale kosten voor uitvoering kunnen op basis hiervan worden berekend.

- 9460 interne uren x €86 = €813.560 aan interne kosten

De totale kosten voor uitvoering van het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 zijn dus €813.560 + €362.420 = €1.175.980 over een periode van vier jaar.

Klimaatafspraak provincie Noord-Holland

Zaanstad heeft op 17 april met de provincie Noord-Holland de Klimaatafspraak ondertekend. Het doel van de klimaatafspraak is in onderlinge samenwerking de uitvoering van het klimaatbeleid in Noord-Holland te intensiveren. Ondertekening van de afspraak levert voor de gemeente Zaanstad (een voortzetting van) de ondersteuning van het provinciale CO2-servicepunt op, evenals de mogelijkheid tot het benutten van de provinciale subsidie voor duurzame energietechnieken (deelverordening duurzame energiepakket). Door te beschikken over een actueel klimaatplan voldoet Zaanstad aan de randvoorwaarde om in aanmerking te komen voor deze ondersteunende faciliteiten. Voor 2008 heeft Zaanstad een aanvraag gedaan voor €110.000. Als de subsidie (gedeeltelijk) wordt toegekend, kan de gemeente deze aanwenden voor subsidieverstrekking aan particuliere huiseigenaren ten behoeve van investeringen in duurzame energietechnieken, waardoor wordt bijgedragen aan de doelstellingen van het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012.

Kosten en baten

In het Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012 is uitgegaan van uitvoering van werkzaamheden binnen de bestaande capaciteit van de gemeentelijke organisatie. Er zijn voor het Subsidieprogramma dus geen extra personele kosten verbonden. Het subsidiebedrag ten behoeve van de financiering van de externe kosten zoals geformuleerd in dit plan (€362.420) komt dus geheel ten bate van de realisering van de doelstellingen op het gebied van klimaatbeleid. Hiervan is €360.000 nader gespecificeerd in dit Subsidieprogramma. Er blijft dus een bedrag van €2.420 over voor onvoorziene kosten.

Zoals hierboven uiteengezet is tevens een provinciale subsidie voor duurzame energietechnieken aangevraagd van €110.000. Voorwaarde hiervoor is het beschikken over een actueel uitvoeringsplan op het gebied van klimaatbeleid. Met deze contourennota is er dus een mogelijkheid op extra baten van maximaal €110.000 die kan worden aangewend om de doelstellingen van Zaanstad op het gebied van klimaatbeleid gedeeltelijk te realiseren.

Er zijn aan dit plan dus geen extra kosten verbonden voor de gemeente Zaanstad.

De baten voor de gemeente zijn €362.420 indien de subsidie lokaal klimaatbeleid wordt toegekend plus maximaal €110.000 indien de provinciale subsidie voor duurzame energietechnieken (gedeeltelijk) wordt toegekend.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: OVERZICHT URENINZET EN EXTERNE KOSTEN

Ureninzet activiteiten per afdeling

Thema	Subthema	Activiteit	Uren per afdeling								
			Milieu	ID	I&C	B&O	P&O Beleid	RO	S&V		
Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop	Nieuwbouw van gebouwen	Verscherpte EPC-eis voor nieuwbouw gemeentelijke gebouwen		50							50
	Bestaande gebouwen	Duurzaam inkopen			200						200
	Infrastructurele voorzieningen	Duurzame infrastructurale voorzieningen				200					200
	Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer	Stimuleren brandstofbesparing gemeentelijke organisatie				300		240			540
Woningen	Handhaving EPC	EPC handhaving bij woningen	1000								1000
	Nieuwbouw	Duurzaam bouwen beleid nieuwbouw	425					100			525
	Bestaande woningvoorraad	Stimuleringstraject energiebesparing bestaande woningbouw	350					100			450
Bedrijven	Bedrijven-terreinen	Opzetten kennisinfrastructuur bedrijven	1000								1000
Verkeer en vervoer	Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven	Stimuleren brandstofbesparing en toepassing milieuvriendelijke brandstoffen	2710					2200	510		2710
Grootschalige duurzame energieopties	Grootschalige en/of collectieve DE-opties	Opstellen en uitvoeren DE-beleid	560								560
Organisatie-versterkende randvoorwaarden		Coördiatie klimaatbeleid	1200								1200
		Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastleggen	100								100
		Beleidsmatige inbedding	50								50
		Financiering (zie activiteit duurzaam inkopen)									
		Communicatie	275								275
		Monitoring	600								600
totaal										9460	

Externe kosten per activiteit

Thema	Subthema	Activiteit	Externe kosten
Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop	Nieuwbouw van gebouwen	Verscherpte EPC-eis voor nieuwbouw gemeentelijke gebouwen	
	Bestaande gebouwen	Duurzaam inkopen	20.000
	Infrastructurele voorzieningen	Duurzame infrastructurele voorzieningen	20.000
	Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer	Stimuleren brandstofbesparing gemeentelijke organisatie	
Woningen	Handhaving EPC	EPC handhaving bij woningen	80.000
	Nieuwbouw	Duurzaam bouwen beleid nieuwbouw	
	Bestaande woningvoorraad	Stimuleringstraject energiebesparing bestaande woningbouw	60.000
Bedrijven	Bedrijven-terreinen	Opzetten kennisinfrastructuur bedrijven	50.000
Verkeer en vervoer	Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven	Stimuleren brandstofbesparing en toepassing milieuvriendelijke brandstoffen	40.000
Grootschalige duurzame energieopties	Grootschalige en/of collectieve DE-opties	Opstellen en uitvoeren DE-beleid	30.000
Organisatie-versterkende randvoorwaarden		Coördinatie klimaatbeleid	
		Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastleggen	
		Beleidsmatige inbedding	
		Financiering (zie activiteit duurzaam inkopen)	
		Communicatie	30.000
		Monitoring	30.000
subtotaal			360.000
reservering onvoorziene kosten			2.420
totaal			362.420

BIJLAGE 2: PRESTATIEKAART LOKAAL KLIMAATBELEID

Prestatiekaart lokaal klimaatbeleid – versie 03 december 2007

<i>Prestaties per Thema</i>			
<i>Ambitieniveaus</i>	<i>Actief</i>	<i>Voorlopend</i>	<i>Innovatief</i>
<i>A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop</i>			
<i>Nieuwbouw van gebouwen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren met een met 20 % verscherpte EPC 	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren met een met 50 % verscherpte EPC 	<ul style="list-style-type: none"> Minimaliseren energievraag en duurzaam opwekken en/of inkopen resterende energievraag (energieneutraal)
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Energie-eisen opnemen in aanbesteding Actief zoeken naar ontwerpende en uitvoerende partijen die duurzaam kunnen en willen bouwen Budget vrijmaken voor meerinvesteringen en besparingen terug laten vloeien in dit budget 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Energie-exploitatie uitbesteden met energiebesparing als prestatie-eis 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Energie-exploitatie uitbesteden met energieneutraliteit als prestatie-eis
<i>Bestaande gebouwen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 2 % per jaar 40 % opwekking en/of inkoop duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 3 % per jaar 70 % opwekking en/of inkoop duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 4 % per jaar 100 % opwekking en/of inkoop duurzame energie (energieneutraal)
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Energiebeheer Budget vrijmaken voor meerinvesteringen en besparingen terug laten vloeien in dit budget Energiedoelstelling taakstellend neerleggen bij gebouwbeheerders, inclusief noodzakelijke bevoegdheden Gedragscampagne Energiebewust inkopen kantoorapparatuur en andere energieverbruikers Inkoop groene stroom, groen gas, biobrandstoffen 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Energiezorg Energie-exploitatie uitbesteden met energiebesparing als prestatie-eis 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Energie-exploitatie uitbesteden met energieneutraliteit als prestatie-eis
<i>Infrastructurele voorzieningen (openbare verlichting, verkeersregelinstallaties, pompen, gemalen e.d.)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 2 % per jaar 40 % opwekking en/of inkoop duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 3 % per jaar 70 % opwekking en/of inkoop duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing 4 % per jaar 100 % opwekking en/of inkoop duurzame energie (energieneutraal)
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Energiebeheer 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + 	<ul style="list-style-type: none"> Idem +

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

	<ul style="list-style-type: none"> Budget vrijmaken voor meerinvesteringen en besparingen terug laten vloeien in dit budget Energiedoelstelling taakstellend neerleggen bij beheerders openbare verlichting, inclusief noodzakelijke bevoegdheden Inkoop groene stroom 	<ul style="list-style-type: none"> Energiezorg Exploitatie uitbesteden met energiebesparing als prestatie-eis 	<ul style="list-style-type: none"> Exploitatie uitbesteden met energieneutraliteit als prestatie-eis
Gemeentelijk wagen-park, dienstreizen en woon-werkverkeer	<ul style="list-style-type: none"> 5 % Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen 	<ul style="list-style-type: none"> 10 % Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen 	<ul style="list-style-type: none"> 20 % Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Aanschaf zuinige, hybride en/of biobrandstoffen bedrijfswagens Budget vrijmaken voor meerinvesteringen en besparingen terug laten vloeien in dit budget Opstellen en uitvoeren vervoersplan gericht op reductie autokilometers en verschuiven naar andere vervoersmodaliteiten Inkoop biobrandstoffen als 'launching customer' HNR faciliteren voor relevante medewerkers 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Sturen op brandstofgebruik berijders Bij uitbesteden vervoersdiensten energiebesparing als prestatie-eis opnemen Aanleggen en met marktpartij exploiteren biobrandstofstation 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Bij uitbesteden vervoersdiensten energieneutraliteit als prestatie-eis opnemen
B. Woningen			
Handhaving EPC	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 40 % van de bouwvergunningen 	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 70 % van de bouwvergunningen 	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 90 % van de bouwvergunningen
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Opname in werk- of beleidsplan bouw- en woning-toezicht Opleiding en training van BWT-ambtenaren 		
Nieuwbouw	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren van woningen met een 10 % verscherpte EPC Realiseren van een EPL van 7,0 tot 8,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen 	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren van woningen met een 25 % verscherpte EPC Realiseren van een EPL van 8,0 tot 9,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen 	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren van woningen met 75 % verscherpte EPC of: Realiseren van energieneutrale woningen Realiseren van een EPL van 9,0 tot 10,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Energieprestaties opnemen in aanbesteding en/of grondverkoop Actief zoeken naar ontwerpende en uitvoerende partijen die willen voldoen aan energieprestaties (Prestatie-)afspraken met bouwpartijen, als onderdeel van pakket afspraken over te 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + 	<ul style="list-style-type: none"> Idem +

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

	<ul style="list-style-type: none"> ontwikkelen locatie Budget vrijmaken voor bijdrage aan meerinvesteringen Stimulering van particuliere woningbouwers via communicatie en/of financiële instrumenten Energiebesparing opnemen als onderdeel van duurzaam-bouwen aanpak 		
Bestaande woningvoorraad	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 1 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 2 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 4 % per jaar of: <ul style="list-style-type: none"> Realiseren van energieneutrale woningen (binnen voorbeeldprojecten)
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Energiedoelstellingen opnemen in gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid Energieprestatie-afspraken met woningcorporaties, als onderdeel van reguliere prestatieafspraken Afspraken en projecten met particuliere verhuurders, Verenigingen van Eigenaren en andere (clusters van) woningeigenaren Opname van energie-eisen in wijkgebonden renovatieprojecten Opzetten van renovatieprojecten Samenwerking met intermediairen (makelaars, hypotheekadviseurs e.d.) Budget vrijmaken voor bijdrage aan meerinvesteringen 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + 	<ul style="list-style-type: none"> Idem +
Bewonersgedrag	<p>5 % Van de huishoudens vertoont energiezuinig gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> Toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen Aanschaf energiezuinige apparatuur (A-label) Inkoop 100 % duurzame electriciteit 	<p>10 % Van de huishoudens vertoont energie-zuinig gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> Toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen Aanschaf energiezuinige apparatuur (A-label) Inkoop 100 % duurzame electriciteit 	<p>20 % Van de huishoudens vertoont energie-zuinig gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> Toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen Aanschaf energiezuinige apparatuur (A-label) Inkoop 100 % duurzame electriciteit
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Reactieve voorlichting op natuurlijke momenten (baliebezoek etc.) Actieve voorlichtingscampagne Samenwerking met intermediairen (makelaars, hypotheekadviseurs e.d.) 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + 	<ul style="list-style-type: none"> Idem +

	<ul style="list-style-type: none"> • Campagne gericht op concrete maatregelen of pakket maatregelen (spaarlampen, Energiebox, groene stroom) i.s.m. lokale bedrijfsleven • Campagne gericht op specifieke doelgroepen (lage inkomens, senioren, asielzoekers) • Aanpak inclusief aanbod om klusjes uit te voeren (tochtsrips, radiatorfolie etc.) • Ecoteam-achtige aanpak • Budget vrijmaken voor bijdrage aan meerinvesteringen 		
C. Utiliteitsgebouwen			
Handhaving EPC	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 40 % van de bouwvergunningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 70 % van de bouwvergunningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 90 % van de bouwvergunningen
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Opname in werk- of beleidsplan bouw- en woningtoezicht • Opleiding en training van BWT-ambtenaren 		
Nieuwbouw van utiliteitsgebouwen	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 10 % verscherpte EPC 	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 25 % verscherpte EPC 	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 75 % verscherpte EPC of: • Realiseren van energieneutrale utiliteitsgebouwen
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Budget vrijmaken voor bijdrage aan meerinvesteringen • Energie-aspecten opnemen in grondverkoop • Actief zoeken naar ontwerpende en uitvoerende partijen die duurzaam kunnen en willen bouwen • (Prestatie-)afspraken met opdrachtgevers als onderdeel van pakket afspraken over te ontwikkelen pand of locatie • Zoeken naar mogelijkheden om collectieve installaties (WKO, WKK etc) aan te leggen 	<ul style="list-style-type: none"> • Idem + • Stimuleren/faciliteren dat energie-exploitatie wordt uitbesteed met energiebesparing als prestatie-eis 	<ul style="list-style-type: none"> • Idem + • Stimuleren/faciliteren dat energie-exploitatie wordt uitbesteed met met energieneutraliteit als prestatie-eis
Bestaande utiliteitsgebouwen	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 1 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 2 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 4 % per jaar

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

<p>Voorbeelden</p>	<ul style="list-style-type: none"> Energiebeheer stimuleren/faciliteren Energieonderzoeken stimuleren/faciliteren Energiediensten stimuleren/faciliteren Budget vrijmaken voor bijdrage aan meerinvesteringen (Prestatie-)afspraken met opdrachtgevers als onderdeel van pakket afspraken over beheer of herstructurering bestaand pand in bestaande omgeving Zoeken naar mogelijkheden om collectieve installaties (WKO, WKK etc) aan te leggen 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Energiezorg stimuleren/faciliteren Stimuleren/faciliteren dat energie-exploitatie wordt uitbesteed met energiebesparing als prestatie-eis 	<ul style="list-style-type: none"> Idem + Stimuleren/faciliteren dat energie-exploitatie wordt uitbesteed met met energieneutraliteit als prestatie-eis
<p>D. Bedrijven</p>			
<p>Vergunning-verlening en handhaving</p>	<ul style="list-style-type: none"> Alle relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer hebben een actuele vergunning (BBT) op het gebied van energie Handhaving van vergunningen en Activiteitenbesluit, gericht op energie-aspecten heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats Handhaving van afspraken MJA-bedrijfstakken waarvan gemeente bevoegd gezag is, heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats 	<ul style="list-style-type: none"> Extra energie-efficiencyverbetering en/of verduurzaming van gemiddeld 2 % per jaar bij de bedrijven waarvan de gemeente bevoegd gezag is op grond van de Wet Milieubeheer 	<ul style="list-style-type: none"> Extra energie-efficiencyverbetering en/of verduurzaming van gemiddeld 4 % per jaar bij de bedrijven waarvan de gemeente bevoegd gezag is op grond van de Wet Milieubeheer
<p>Voorbeelden</p>	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren plan van aanpak inzake overleg met bedrijven over en opname van energievoorschriften in milieu-vergunningen Uitvoeren plan van aanpak inzake handhaving van energie-eisen in Activiteitenbesluit en vergunningen Plan van aanpak handhaving MJA-bedrijven en bedrijven uit deze bedrijfstakken die MJA niet ondertekend hebben (free-riders) 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren plan van aanpak inzake stimulering van bedrijven tot energiebesparing en duurzame energie 	

Reductie overige broeikasgassen	<ul style="list-style-type: none"> • Alle relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer hebben een actuele vergunning (BBT) op het gebied van overige broeikasgassen • Handhaving van vergunningen en Activiteitenbesluit, gericht op de reductie van overige broeikasgassen heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats 	<ul style="list-style-type: none"> • Extra reductie van overige broeikasgassen (via vergunningverlening, handhaving, voorlichting, subsidies of andere instrumenten) bij relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer, die verantwoordelijk zijn voor 50% van de uitstoot in de gemeente 	<ul style="list-style-type: none"> • Extra reductie van overige broeikasgassen (via vergunningverlening, handhaving, voorlichting, subsidies of andere instrumenten) bij relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer, die verantwoordelijk zijn voor 70% van de uitstoot in de gemeente
Bedrijventerreinen	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 2% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 3% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie 	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 4% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie
E. Verkeer en Vervoer			
Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> • Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 1 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 2 % per jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4 % per jaar
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren aanschaf zuinige, hybride en/of biobrandstoffen bedrijfswagens • Subsidie meerinvesteringen • Differentiëren parkeertarieven op basis van milieubelasting voertuig (nog niet mogelijk) • Stimuleren/faciliteren gedeeld autogebruik/autodate • Verbeteren en stimuleren gebruik Openbaar Vervoer • Verbeteren en stimuleren gebruik fiets • Stimuleren gebruik biobrandstoffen • HNR faciliteren voor bedrijven, non-profit organisaties en burgers 	<ul style="list-style-type: none"> • Idem + • Bewerkstelligen aanleg biobrandstofstations 	<ul style="list-style-type: none"> • Idem + • Bij aanbesteden openbaar vervoer energieneutraliteit als prestatie-eis opnemen

	<ul style="list-style-type: none"> • Bij aanbesteden openbaar vervoer energiebesparing als prestatie-eis opnemen • Efficiënte geoederendistributie faciliteren/afdwingen • Dosering autoverkeer 		
<i>F. Grootschalige Duurzame Energie-opties</i>			
<i>Grootschalige en/of collectieve DE-opties</i>	<p>3 % Van de energie die binnen de gemeente-grenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wind • Biomassa • Waterkracht • Warmte/Koude-opslag 	<p>5 % Van de energie die binnen de gemeente-grenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wind • Biomassa • Waterkracht • Warmte/Koude-opslag 	<p>10 % Van de energie die binnen de gemeente-grenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wind • Biomassa • Waterkracht • Warmte/Koude-opslag

Organisatieversterkende randvoorwaarden			
Ambitieniveaus	Actief	Voorlopend	Innovatief
Taken en verantwoordelijkheden	Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in functie-omschrijvingen en werkplannen	Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn geborgd d.m.v. een kwaliteitszorgsysteem	Het kwaliteitszorgsysteem wordt periodiek door een onafhankelijke partij geaudit en gecertificeerd
Beleidsmatige inbedding	Opname van energiedoelstellingen in beleid van andere beleidsvelden (zoals Wonen, RO, BWT, Economie, Sociale Zaken)	Doorvertalen van energiedoelstellingen naar doelstellingen van andere beleidsvelden (zoals Wonen, RO, BWT, Economie, Sociale Zaken)	Doorvertalen van energiedoelstellingen naar doelstellingen en instrumentarium van andere beleidsvelden (zoals Wonen, RO, BWT, Economie, Sociale Zaken)
Financiering	Structureel budget, randvoorwaarden en bevoegdheden vastgesteld m.b.t. investeringen in energiebesparing en duurzame energie in de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen	Structureel budget, randvoorwaarden en bevoegdheden vastgesteld m.b.t. investeringen in energiebesparing en duurzame energie door doelgroepen	Vernieuwende financieringsconstructies vastgesteld m.b.t. investeringen in energiebesparing en duurzame energie door doelgroepen
Communicatie	Structurele communicatie over de aanpak en resultaten van klimaatbeleid naar alle relevante onderdelen en niveaus van de gemeentelijke organisatie	Structurele communicatie over de aanpak en resultaten van klimaatbeleid naar alle relevante partijen, inclusief burgers, binnen de gemeente	Vernieuwende vormen van communicatie over de aanpak en resultaten van klimaatbeleid
Monitoring	Monitoring op inspanningen (projectniveau)	Monitoring op resultaten (projectniveau)	Monitoring op doelstellingen (programmaniveau)

BIJLAGE 3: SPELREGELS SUBSIDIEREGELING

Spelregels subsidieregeling Lokaal Klimaatbeleid 2008-2012

Waarschuwing: zolang de subsidieregeling niet is vastgesteld en gepubliceerd in de Staatscourant, is het mogelijk dat de regeling wijzigt. Aan deze notitie kunnen dus ook geen rechten worden ontleend.

Met betrekking tot de nieuwe subsidieregeling, die vanaf 2008 in werking treedt, zijn de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden afgesproken.

1. Doelstelling nieuwe regeling

De nieuwe regeling heeft primair als doel om gemeenten en provincies te stimuleren structurele activiteiten te ondernemen en maatregelen te treffen gericht op de reductie van broeikasgassen om daarmee een bijdrage te leveren aan de kabinetdoelstellingen met betrekking tot schoon en zuinig, te weten 2% energiebesparing per jaar, 20% duurzame energie in 2020 en een 30% reductie van broeikasgassen in 2020. Om dit structureel te bereiken wordt met de nieuwe subsidieregeling tevens beoogd het klimaatbeleid in de gemeentelijke en provinciale organisatie zo veel mogelijk te verankeren en niet enkel afhankelijk te maken van de inzet en expertise van de klimaatcoördinator

2. Uitgangspunten

2.1 M.b.t. de koppeling met vorige regelingen:

- Bij de opzet van de regeling zal zo veel mogelijk aangesloten worden bij de opzet en structuur van de vorige regelingen, zodat het gemakkelijk is voor gemeenten en provincies om een nieuwe aanvraag te doen en een nieuw plan van aanpak op te stellen en de administratieve lasten zoveel mogelijk beperkt blijven.
- Er wordt geen formele koppeling gelegd tussen de nieuwe regeling en de Subsidieregeling BANS Klimaatconvenant of de Vervolg Subsidieregeling BANS Klimaatconvenant 2007. Dat betekent dat provincies en gemeenten de uitvoering van deze regelingen niet afgerond hoeven te hebben, alvorens nieuwe subsidie kan worden aangevraagd.

2.2 M.b.t. de te subsidiëren activiteiten:

- Subsidie is aan te vragen door gemeenten, stadsdelen van de gemeente Amsterdam, provincies, samenwerkingsverbanden van gemeenten of door meerdere van vernoemde bestuursorganen tegelijk voor de uitvoering van een gemeentelijk, provinciaal of gezamenlijk plan van aanpak van maximaal 4 jaar (vanaf datum van toekenning beschikking), met daarin nieuwe en/of additionele activiteiten en maatregelen, gericht op de reductie van broeikasgassen.
- De in het plan van aanpak beschreven activiteiten en maatregelen zijn gericht op het behalen van concreet omschreven resultaten. Voor gemeenten (waaronder stadsdelen en samenwerkingsverbanden) zijn deze omschreven in de Prestatiekaart Gemeenten.
- Gemeenten en provincies kunnen van de te kiezen Prestatievelden uit de Prestatiekaarten afwijken door eigen prestatievelden te formuleren, onder de voorwaarde dat deze prestaties eveneens gericht zijn op de reductie van broeikasgassen en van een vergelijkbaar gewicht zijn. Dit ter beoordeling van de subsidiebeoordelaar. Hiermee wordt flexibiliteit geboden aan innovatieve en koplopende gemeenten.

2.3 M.b.t. de subsidiabele kosten

Gesubsidieerd worden de uitvoeringskosten van de in het plan van aanpak opgenomen activiteiten en maatregelen gericht op de reductie van broeikasgassen. Als subsidiabele kosten komen in aanmerking:

- de loonkosten van het bij het plan van aanpak betrokken personeel;
- de aan derden verschuldigde kosten voor verleende diensten ten behoeve van het plan van aanpak (waaronder kosten van onderzoek en communicatie);

- een opslag voor de algemene kosten van 40%.

2.4 M.b.t. de hoogte van het subsidiebedrag en de verdeelsleutel

- Het ministerie van VROM stelt in totaal € 35 miljoen beschikbaar voor de nieuwe regeling.
- Subsidie-aanvragers kunnen maximaal 50% van de kosten van uitvoering van het plan van aanpak gesubsidieerd krijgen.
- De per gemeente of provincie te verkrijgen maximale subsidie wordt berekend op basis van het aantal inwoners en de oppervlakte van de gemeente of provincie.

2.5 M.b.t. data van inwerkingtreding en indiening

- Het streven is om de regeling in 2008 in werking te laten treden.
- Subsidie-aanvragen kunnen tot p.m. ingediend worden.
- Subsidie-aanvragen hebben een maximale looptijd van vier jaar.

2.6 M.b.t. verantwoording en monitoring

- De aanvraag- en rapportageverplichtingen zijn eenvoudig gehouden.
- De voortgang van de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten en maatregelen wordt jaarlijks gerapporteerd, indien mogelijk aan de hand van een scan.
- Aan deze jaarlijkse rapportage wordt de verstrekking van de voorschotten gekoppeld.

3. Toelichting bij de Prestatiekaart Gemeenten

Algemeen

De Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid is bedoeld als een inspirerende menukaart, waaruit gemeenten, gemeentelijke samenwerkingsverbanden en provincies aspecten (prestaties) kunnen kiezen waar(mee) zij een reductie van broeikasgassen willen bewerkstelligen. In het aanvraagformulier behorende bij de Subsidieregeling Lokaal Klimaatbeleid of een plan van aanpak geeft de subsidie-aanvrager aan welke prestaties gekozen zijn en met welke activiteiten en maatregelen de subsidie-aanvrager de gekozen prestaties wil behalen.

De prestaties uit de prestatiekaart kunnen gezien worden als richtinggevende ambities voor de uit te voeren activiteiten en maatregelen. Verantwoording vindt plaats over de uitvoering en resultaten van de beschreven en goedgekeurde activiteiten en maatregelen. Het staat de subsidie-aanvrager vrij om eigen prestaties te formuleren, mits deze van vergelijkbaar gewicht zijn met de prestaties uit de prestatiekaart. Dit ter beoordeling van de subsidiebeoordelaar.

Subsidie-aanvragers kunnen bij hun aanvraag voor subsidie kiezen tussen een aanvraag op basis van een programma of op basis van themaprestaties.

Programmaprestaties

Wanneer gekozen wordt voor een subsidie-aanvraag op basis van een programma, dient de aanvrager een keuze te maken in de programmaprestaties. Daarbij geldt:

- een programma bestaat altijd uit programmaprestaties op drie terreinen: energiebesparing, verduurzaming (duurzame energie) en de reductie van overige broeikasgassen;
- het programma op actief niveau in de Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid staat gelijk aan het basispakket;
- de aanvrager komt voor een pluspakket in aanmerking wanneer er ten minste één prestatieveld op voorlopend of innovatief niveau gekozen wordt.

Waardering themaprestaties

Wanneer gekozen wordt voor een subsidie-aanvraag op basis van themaprestaties, dient de aanvrager een keuze te maken in themaprestaties.

Daarbij geldt voor het thema Eigen gebouwen, voorzieningen, enz.:

- De thematische prestatievelden op actief niveau worden gewaardeerd met ½ punt;

- o De thematische prestatievelden op voorlopemd niveau worden gewaardeerd met 1 punt;
- o De thematische prestatievelden op innovatief niveau worden gewaardeerd met 2 punten.

Daarbij geldt voor de thema's Woningen, Utiliteitsgebouwen en Bedrijven

- o De thematische prestatievelden op actief niveau worden gewaardeerd met 1 punt;
- o De thematische prestatievelden op voorlopemd niveau worden gewaardeerd met 2 punten;
- o De thematische prestatievelden op innovatief niveau worden gewaardeerd met 3 punten.

Voor de thema's Verkeer en Vervoer en Grootschalige Duurzame Energie-opties:

- o De thematische prestatievelden op actief niveau worden gewaardeerd met 2 punten;
- o De thematische prestatievelden op voorlopemd niveau worden gewaardeerd met 3 punten;
- o De thematische prestatievelden op innovatief niveau worden gewaardeerd met 4 punten.

- o De aanvrager komt voor subsidiëring van een **basispakket** in aanmerking wanneer er prestatievelden gekozen worden met een waarde van minimaal 8 punten;
- o De aanvrager komt voor een **pluspakket** in aanmerking wanneer er prestatievelden gekozen worden met een waarde van minimaal 12 punten;
- o **Zelf-geformuleerde prestatievelden** (of taakstellingen) hebben de waarde van het actieve niveau van het betreffende thema, tenzij de aanvrager de beoordelaar kan overtuigen dat een zelf-geformuleerde taakstelling van zwaarder gewicht is. De beslissing hierover is aan de beoordelaar. Wanneer een taakstelling niet ondergebracht kan worden bij één van de thema's uit de Prestatiekaart, geldt een waarde van 1 punt, tenzij de aanvrager de beoordelaar kan overtuigen dat de zelf-geformuleerde taakstelling van zwaarder gewicht is.
- o Naast activiteiten en maatregelen die gericht zijn op programma- of thema-prestaties mag een aanvrager ook subsidie aanvragen voor activiteiten die gericht zijn op het realiseren van **organisatorische randvoorwaarden**. De organisatorische prestatievelden uit de prestatiekaart tellen echter niet mee in de waardering van prestatievelden (om in aanmerking te komen van een basis- of pluspakket).

Prestatievelden

Onder een prestatieveld wordt verstaan: een in de Prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid omlidnd gebied met prestaties dan wel een door de subsidie-aanvrager zelf geformuleerd, qua gewicht vergelijkbare prestatie. De prestatievelden zijn verdeeld tussen programmaprestaties en verschillende thema's en eveneens op actief, voorlopemd en innovatief niveau.

Toelichting prestatievelden EPC/EPN/EPL/Energielabel (thema's eigen gebouwen/woningbouw/ utiliteitsbouw)

De Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) geeft de energieprestatie van een nieuw gebouw weer. De EPC-eisen zijn gedefinieerd in het Bouwbesluit. Wanneer wordt gesproken over een verscherpte EPC bij nieuwbouw is dat ten opzichte van de EPC die geldt op het moment waarop de aanvraag voor de bouwvergunning wordt ingediend.

De gemeente kan de aanscherping van de EPC niet eenzijdig afdwingen. Wel kan een gemeente in overleg met de opdrachtgevers in de bouw streven naar een aanscherping van de EPC en dit op verschillende manieren stimuleren.

EPN staat voor Energie Prestatie Norm. De EPN wordt uitgedrukt in de EPC.

EPL staat voor Energie Prestatie op Locatie. De berekening van de EPL nieuwe woningbouw dient plaats te vinden volgens het rapport EPL-Energieprestatie op locatie, een nieuwe energievoorziening, Rooijers, ir F.J. e.a., CE, Delft, januari 1998. De berekening van de EPL bestaande woningbouw dient plaats te vinden volgens het rapport "EPL bestaande woningbouw; systematiek".

Bestaande woningen: sinds 1 januari 2008 is het verplicht om een energielabel van een gebouw te hebben bij verkoop en verhuur. Het energielabel wordt berekend op basis van de Energie Index, een berekeningsmethodiek voor het energielabel van bestaande gebouwen.

De prestatievelden inzake "Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats (...)" staan zowel onder het thema Woningen als onder het thema Utiliteitsgebouwen beschreven. Wanneer deze prestatievelden uit beide thema's gekozen worden, leveren deze toch slechts eenmaal punten op om in aanmerking te komen voor een basispakket of pluspakket.

Toelichting Bedrijven

BBT staat voor Best Beschikbare Technieken.

Toelichting thema Duurzame Energie-opties

De term *duurzame energie-opties* wordt in de prestatiekaart in brede zin gebruikt; hieronder kunnen zowel hernieuwbare energiebronnen (zon, wind, water en biomassa) als fossiele toepassingen met een hoge energie-efficiency (bijvoorbeeld warmtekrachtkoppeling of warmtepompen) worden verstaan.

SenterNovem, 4 december 2007.

DEEL 2: ZAASTAD KLIMAATNEUTRAAL IN 2020

2 INLEIDING

2.1 Aanleiding

Zaanstad wil in 2020 een klimaatneutrale stad zijn. Dit heeft de gemeenteraad op 24 september 2009 besloten bij de vaststelling van de Ruimtelijke Milieuvisie. Hierbij heeft de gemeenteraad gevraagd aan te geven of en hoe deze doelen gerealiseerd kunnen worden. Naar aanleiding van deze vragen worden in deze beleidsnota de volgende antwoorden gegeven en toegelicht.

- Ja, Zaanstad kan in 2020 een klimaatneutrale stad zijn!
- Hoe? Door samen met maatschappelijke partners alle zeilen bij te zetten op het gebied van energiebesparing en opwekking van duurzame energie. Aan de hand van de *Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal* (zie Hfst. 3) kunnen gemeente en maatschappelijke partners gezamenlijk op pad gaan naar een klimaatneutraal Zaanstad. Onderweg kunnen zij daarbij slimmere en snellere wegen zoeken en tegelijkertijd allerlei kansen benutten voor versterking van de lokale economie en sociale cohesie en verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in Zaanstad.

Daarnaast beschrijft deze nota hoe Zaanstad verder invulling wil geven aan het gemeentelijk klimaatbeleid zodat snel en adequaat kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen zonder de langetermijndoelen van de aanpak van klimaatverandering uit het oog te verliezen.

2.2 Relevante beleidskaders en -afspraken

Het klimaatbeleid van Zaanstad is ingebed in een stelsel van klimaatbeleidsdoelen en -afspraken die op Europees, nationaal, provinciaal en regionaal niveau zijn overeengekomen.

- De EU gaat ervan uit dat geïndustrialiseerde landen rond 2050 een emissiereductie van 60-80 procent ten opzichte van 1990 moeten realiseren.² Voor 2020 heeft de EU zich ten doel gesteld om de broeikasgasemissies te beperken met ten minste 20 procent ten opzichte van 1990. Bovendien heeft de Europese Raad zich in 2007 bereid verklaard de broeikasgasemissies tegen 2020 verder te reduceren met 30 procent ten opzichte van 1990 'op voorwaarde dat andere geïndustrialiseerde landen zich tot vergelijkbare emissiereducties verplichten en economisch meer gevorderde ontwikkelingslanden een bijdrage leveren die in verhouding staat tot hun verantwoordelijkheden en capaciteiten'.
- In het Nationaal beleidsprogramma 'Schoon en zuinig' voor 2007-2011 staan de volgende afrekenbare beleidsdoelen centraal:
 - Een energiebesparing van 2% per jaar
 - Een verhoging van het aandeel hernieuwbare energiebronnen tot 20% in 2020
 - Een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 30% in 2020 ten opzichte van 1990. Het gaat hierbij niet alleen om de uitstoot van kooldioxide (CO₂), maar ook om de overige broeikasgassen: methaan (CH₄), lachgas (N₂O) en fluorhoudende gassen (HFK, PFK, SF₆).
- B&W van Zaanstad en GS van de provincie Noord-Holland hebben in april 2008 onder meer afgesproken:
 - dat Zaanstad uiterlijk binnen zes maanden na ondertekening een actueel plan van aanpak opstelt, waarin de gemeentelijke activiteiten en bijbehorende uitvoeringstermijnen worden aangegeven
 - het plan van aanpak bij voorkeur aansluit bij de landelijke Subsidieregeling Lokaal Klimaatbeleid 2008-2012 van de Rijksoverheid
 - ook de collectieve projecten van het CO₂-Servicepunt in het plan van aanpak bij voorkeur zijn opgenomen
 - dat Zaanstad de provincie informeert (in onderling overleg) over de behaalde resultaten.

² Bij deze inschatting wordt uitgegaan van 'gedifferentieerde' verantwoordelijkheden voor verschillende groepen landen. Op basis van hun historische ontwikkeling hebben geïndustrialiseerde landen daarbij in beginsel een grotere verantwoordelijkheid voor het terugdringen van de broeikasgasemissies dan ontwikkelingslanden en opkomende economieën.

- In het *Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk* (2006) zijn onder meer de volgende bestuursafspraken vastgelegd:
 - Gemeenten streven naar een klimaatneutrale huisvesting en organisatie
 - Gemeenten en Rijk bevorderen dat door middel van een onderzoek wordt vastgesteld wat onder het begrip 'klimaatneutraal' wordt verstaan en hoe dit begrip meetbaar kan worden gemaakt; hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen klimaatneutraliteit van de eigen gemeentelijke organisatie en van alle activiteiten die binnen gemeentegrenzen plaatsvinden
 - Gemeenten streven naar 75% duurzaam inkopen in 2010 en 100% in 2015
 - Gemeenten en Rijk bevorderen dat Nederland in 2020 één van de schoonste vervoersystemen heeft
 - Gemeenten en Rijk bevorderen dat gemeenten CO₂-emissiereductie integraal opnemen in lokale en regionale verkeers- en vervoersplannen
 - Gemeenten en Rijk bevorderen een forse energiebesparing in de gebouwde omgeving; het streven is dat in 2020 de nieuwbouw energieneutraal is en dat het energiegebruik van bestaande woningen en gebouwen in 2020 met meer dan 50% is verlaagd
 - Gemeenten en Rijk bevorderen dat gemeenten, als bevoegd gezag, wettelijke en bij convenant overeengekomen voorschriften met betrekking tot energiebesparing en energiebesparende maatregelen handhaven
 - Gemeenten en Rijk willen de komende vier jaar gezamenlijk invulling en uitwerking geven aan de maatregelen voor adaptatie (aanpassing aan klimaatverandering) die aansluiten bij de ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen, het waterbeheer en de gezondheidszorg binnen gemeenten.
- Op de Zevende Noordvleugelconferentie is op 14 december 2007 in relatie tot het *Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040* onder meer afgesproken dat de metropoolregio Amsterdam zich gaat profileren op duurzaamheid, met name op het gebied van energie, luchtkwaliteit en klimaatbestendigheid. Een 'duurzame en klimaatbestendige' stedelijke ontwikkeling is daarbij aangemerkt als een van de vier 'cruciale inspanningen' die geleverd moeten worden om de netwerkstad Noordvleugel te ontwikkelen tot een metropoolregio. Tijdens de eerste Metropoolregio Amsterdam conferentie die in Lelystad is gehouden op 9 april 2009, zijn de afspraken uit de voorgaande Noordvleugelconferenties nog eens bekrachtigd. Investerings in duurzaamheid en innovatie zijn bij die gelegenheid aangemerkt als een van de vier pijlers van de investeringsstrategie van de metropoolregio

2.3 Zaanstad kiest bewust voor een ambitieus klimaatbeleid

In relatie tot de voornoemde beleidskaders en -afspraken kiest Zaanstad bewust voor een ambitieus klimaatbeleid op basis van de volgende doelen en uitgangspunten (Ruimtelijke Milieuvisie, 2009).

- Zaanstad wil in 2020 klimaatneutraal zijn. De totale jaarlijkse CO₂-uitstoot die voortvloeit uit het energiegebruik op het grondgebied van de gemeente Zaanstad dient daartoe in 2020 tot netto nul te zijn gereduceerd (zie tekstbox 1). En om dat voor elkaar te krijgen wil Zaanstad in 2020 zoveel mogelijk in de eigen energiebehoefte voorzien met behulp van duurzame energie uit hernieuwbare bronnen zoals zon, wind, water, aardwarmte en biomassa (zie tekstbox 2). Deze duurzame energie zal zoveel mogelijk op eigen grondgebied worden opgewekt.
- Een eventueel tekort op de duurzame

Tekstbox 1: Definitie Zaanstad Klimaatneutraal:

'Zaanstad is klimaatneutraal als de totale CO₂-uitstoot die voortvloeit uit het energiegebruik op het grondgebied van de gemeente, over een jaar gemeten, netto nul is.'

Toelichting:

- Al het energiegebruik voor wonen, werken, publieke diensten en verkeer en vervoer op het grondgebied van Zaanstad valt onder de paraplu van het Zaanse klimaatneutraliteitsstreven.
- Het Zaanse energiegebruik voor verkeer en vervoer wordt berekend op basis van het gemiddelde energiegebruik van de in Zaanstad ingeschreven vervoersmiddelen (o.a. personenauto's, vrachtauto's, schepen).
- Aantoonbaar onvermijdelijke CO₂-emissies op het grondgebied van de gemeente Zaanstad mogen worden gecompenseerd door investeringen in duurzame energie en/of in vastlegging van broeikasgasemissies in biomassa buiten de gemeentegrenzen (bv. via aanleg van bossen).

energiebalans van Zaanstad kan worden geneutraliseerd met behulp van klimaatcompensatie. Hierbij wordt de resterende CO₂-uitstoot van Zaanstad geneutraliseerd door Zaanse

investeringen buiten de gemeentegrenzen in gecertificeerde projecten en activiteiten op het gebied van energiebesparing, aanleg van bossen, CO₂-opslag onder de grond en/of opwekking van duurzame energie. Klimaatcompensatie wordt beschouwd als een 'reserveoptie' die benut kan worden als aangetoond is dat er geen andere opties beschikbaar meer zijn om in Zaanstad (voldoende) CO₂-reductie tot stand te brengen.

- Voor het belangrijkste broeikasgas kooldioxide (CO₂) gaat deze doelstelling verder dan die van het rijk en de EU (zie par. 1.2). In afwijking van het nationale en Europese klimaatbeleid blijven de overige broeikasgasemissies³ echter buiten de doelstelling van het Zaanse klimaatbeleid. De belangrijkste reden hiervoor is dat emissies van overige broeikasgassen vaak moeilijk beïnvloedbaar zijn door de gemeente. De bijdrage van deze overige broeikasgassen aan het versterkte broeikaseffect kan evenwel substantieel zijn. De lachgasemissies uit het Zaanse veenweidegebied leveren bijvoorbeeld naar alle waarschijnlijkheid een forse bijdrage aan de totale uitstoot van broeikasgassen van Zaanstad. Daarom zal Zaanstad, waar mogelijk, ook kansen benutten om de uitstoot van overige broeikasgassen te verminderen.
- Zaanstad streeft ook naar een optimale inzet van schaarse middelen (o.a. geld en arbeid) bij het streven naar klimaatneutraliteit. Dat vraagt onder meer om een strategische visie op de transitie naar een duurzame energievoorziening in Zaanstad. Daarvoor is nader onderzoek nodig, bijvoorbeeld naar de best beschikbare technieken, naar de voor Zaanstad meest effectieve mix van energiedragers, naar de noodzakelijke infrastructuur, naar de financieringsmogelijkheden en naar de meest optimale volgorde van inzet van energietechnieken. Dergelijk onderzoek is al (najaar 2009) in uitvoering, of staat voor de korte termijn op de beleidsagenda (zie hfst. 3). De resultaten zullen de basis vormen voor de *Visie op een duurzame energievoorziening in Zaanstad* die in 2010 als deel 3 aan dit klimaatprogramma wordt toegevoegd.
- Ten slotte wil Zaanstad zich in het kader van het klimaatbeleid ook goed voorbereiden op de reeds in gang gezette klimaatverandering. Daartoe worden reeds inspanningen geleverd op het gebied van waterberging. Maar er is meer nodig om te komen tot een 'klimaatbestendige' stad, zoals afgesproken op de Zevende Noordvleugelconferentie in 2007. Het gaat hierbij bijvoorbeeld ook om het vergroten van de overlevingskansen en migratiemogelijkheden van soorten planten en dieren door middel van een goede inrichting en beheer van natuurgebieden, landschap en stedelijke omgeving. Mede vanwege de vele onzekerheden omtrent de effecten en risico's van klimaatverandering heeft Zaanstad op dit moment (2009) nog geen uitgewerkt 'adaptatiebeleid'⁴. Dit beleid met de bijbehorende doelen en inspanningen zal daarom in later stadium nader worden ingevuld en als deel 4 worden toegevoegd aan dit Integraal Klimaatprogramma.

Tekstbox 2: Definitie Duurzame Energie

Duurzame energie is energie die wordt opgewekt met behulp van hernieuwbare energiebronnen zoals zon, wind, water, aardwarmte en biomassa zonder dat daarbij (milieu)problemen worden afgewenteld naar elders of later

Duurzame energie uit biomassa moet voldoen aan de vigerende NEN-normen voor energie uit biomassa. Op dit moment (2009) zijn dat de "Duurzaamheidscriteria voor biomassa ten behoeve van energiedoelinden" zoals vastgelegd in de NTA 8080). NEN: Nederlands Normalisatie Instituut. NTA: Nederlandse Technische Afspraak

2.4 Argumenten voor een ambitieus Zaans klimaatbeleid

De ambitie Zaanstad Klimaatneutraal in 2020 maakt een snelle transitie (systeemverandering) noodzakelijk van een fossiele energievoorziening naar een duurzame energievoorziening op basis van hernieuwbare bronnen zoals zon, wind, water, aardwarmte en biomassa. Dergelijke transitieprocessen kunnen lang duren, soms wel 30 tot 50 jaar. Het kan echter ook heel snel gaan. Zo heeft de vondst van de aardgasbel in de bodem van het Groningse Slochteren in 1959 bijgedragen tot een radicale omslag in het Nederlandse energiegebruik. Binnen enkele jaren schakelden

³ Overige broeikasgassen zijn: methaan (CH₄), lachgas (N₂O) en fluorhoudende gassen (HFK, PFK, SF₆)

⁴ *Adaptatiebeleid*'s beleid gericht op realisatie van noodzakelijke aanpassingen aan de klimaatverandering die reeds gaande is of onvermijdelijk is geworden.

Nederlandse consumenten en bedrijven massaal over op aardgas. Zaanstad wil een soortgelijke snelle transitie bewerkstelligen door de komende jaren zwaar in te zetten op energiebesparing en productie van duurzame energie. Er zijn goede argumenten voor deze ambitie. Een overzicht.

2.4.1 Wereldgemiddelde temperatuur stijgt gestaag verder

De mens is zeer waarschijnlijk verantwoordelijk voor het grootste deel van de mondiale temperatuurstijging die sinds het midden van de 20ste eeuw is opgetreden (IPCC, 2007). Vooral als gevolg van de grootschalige broeikasgasemissies van geïndustrialiseerde landen is de waargenomen wereldgemiddelde temperatuur sinds 1850 met circa 0,82 °C toegenomen. Ook in het afgelopen decennium heeft deze temperatuurstijging zich doorgezet. De wereldgemiddelde temperatuur in de periode 2000-2008 ligt 0,2 °C boven het gemiddelde van de reeds warme jaren '90 (PBL, 2009). De temperatuurontwikkeling in Nederland over de periode 1901-2007 toont aan dat bijna alle seizoenen de afgelopen vijf jaar warmer dan normaal zijn verlopen. De herfstseizoenen van 2005 en 2006 en de winter en de lente van 2007 waren de warmste sinds de eerste metingen in 1706 (KNMI, 2008).

De voortgaande, mondiale temperatuurstijging kan ingrijpende gevolgen hebben. Voor Nederland houden onderzoekers rekening met effecten zoals een versnelde stijging van de zeespiegel, hogere rivierafvoeren en een hogere frequentie van weersextremen (piekneerslag, hitte, droogte, hagelbuien, mist en stormen). Los van deze verwachtingen zijn sommige effecten van klimaatverandering nu al zichtbaar en voelbaar. Zo treden in de natuur al veranderingen op in ecosystemen, die verband lijken te houden met de klimaatverandering. Gletsjers zijn wereldwijd in lengte afgenomen en de hoeveelheid zeeijs rond de Noordpool is fors verminderd. Het is zeer waarschijnlijk dat de temperatuurtoename in de 20^e eeuw in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de waargenomen stijging van de zeespiegel. Dit is een gevolg van het wegsmelten van landijs en van de uitzetting van het zeewater onder invloed van de temperatuurstijging (PBL, 2009; MNC, 2009).

Naast bovengenoemde trends wijzen onderzoekers op de risico's van zogenoemde 'positieve terugkoppelingsmechanismen' die de reeds in gang gezette klimaatverandering verder kunnen versterken. Een voorbeeld van zo'n positief terugkoppelingsmechanisme is de verzuring van de oceanen als gevolg van de toename van de CO₂-concentratie in de atmosfeer. Door deze verzuring kunnen oceanen waarschijnlijk steeds minder CO₂ uit de atmosfeer opnemen, waardoor de opwarming van de aarde kan versnellen. Ongeveer 40 tot 50% van de totale CO₂-uitstoot die het gevolg is van menselijk handelen, wordt momenteel opgenomen door de oceanen en de vegetatie op land (PBL, 2009).

De hiervoor beschreven trends en risico's maken een voortvarende aanpak van de klimaatverandering bijzonder urgent. Gevolgen van klimaatverandering zoals langdurige droogtes, overstromingen en aantasting van ecosystemen kunnen immers grote economische en sociale ontwrichtingen (bv. kostenstijgingen, voedseltekorten) met zich meebrengen. Tegen deze achtergrond onderkent Zaanstad, als stad in een rijk en geïndustrialiseerd land, zijn ethische verantwoordelijkheid voor het leveren van een naar verhouding grote bijdrage aan de reductie van broeikasgasemissies.

2.4.2 Door nu verantwoordelijkheid te nemen, kan Zaanstad inspirerend voorbeeld worden

Een klimaatneutraal Zaanstad kan in mondiaal perspectief worden vergeleken met de bekende 'druppel op de gloeiende plaat'. Een drastische reductie van de broeikasgasemissies van Zaanstad kan het tij van de mondiale klimaatverandering niet keren. Om 'gevaarlijke klimaatverandering' te voorkomen – dat is, naar algemeen wordt aangenomen, een klimaatverandering die optreedt bij een gemiddelde temperatuurstijging van meer dan 2 graden Celsius in 100 jaar – zijn op mondiaal niveau ambitieuze klimaatafspraken nodig. Maar vanwege de enorme (financiële) belangen die in het geding zijn, is het nog maar de vraag of de internationale gemeenschap er in zal slagen om tijdig de noodzakelijke, verstrekkende afspraken te maken en resultaten te boeken. Ook op nationaal niveau zijn er grote belangen in het geding die een snelle en voortvarende aanpak van klimaatverandering kunnen belemmeren.

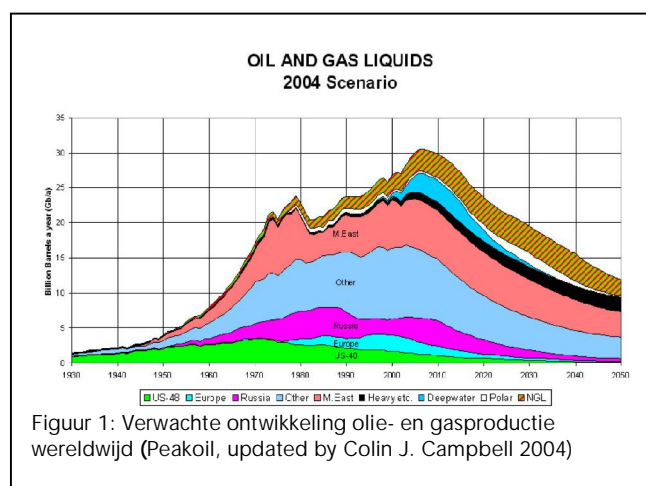
Tegen deze achtergrond wil Zaanstad nu verantwoordelijkheid nemen voor een snelle neutralisering van de CO₂-uitstoot die voortvloeit uit het energiegebruik op het grondgebied van de gemeente. In steden zoals Zaanstad zijn namelijk diverse gunstige condities aanwezig voor de ontwikkeling en implementatie van effectief klimaatbeleid waarmee relatief snel een substantiële CO₂-reductie kan worden gerealiseerd. De belangen rond CO₂-reductie kunnen op lokaal niveau vaak sneller en beter op elkaar worden afgestemd waardoor er makkelijker resultaten kunnen worden geboekt. Lokale overheden kunnen bijvoorbeeld korte communicatielijnen en goede relaties onderhouden met bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en burgers bij het streven naar een duurzame energievoorziening in de stad. Mede dankzij deze korte lijnen is er op lokaal niveau ook vaak meer ruimte voor experimenten, bij voorbeeld met nieuwe energietechnieken en organisatievormen. Dergelijke experimenten zijn hard nodig, onder meer om snel en flexibel in te kunnen spelen op de vele nieuwe ontwikkelingen die zich voortdurend voordoen bij het streven naar een klimaatneutrale stad.

Daar komt bij dat steden nog steeds voldoende mensen en middelen kunnen mobiliseren om een waardevol verschil te kunnen maken bij de aanpak van klimaatverandering. Dit jaar (2009) wonen voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid meer mensen in steden dan in landelijke gebieden. Steden kunnen daardoor een omvangrijke vraag naar energiebesparing en duurzame energie mobiliseren waarmee ze de mondiale energiemarkt in duurzame richting kunnen sturen. Door lokaal vergaande stappen te zetten en resultaten te boeken kan Zaanstad daarbij een goed voorbeeld geven dat andere steden en regio's op het wereldtoneel kan inspireren, niet alleen tot het maken van goede klimaatafspraken maar ook tot de uitvoering daarvan door realisatie van vergaande energiebesparing en opwekking van duurzame energie. Zo'n voorbeeldfunctie kan ook bijdragen tot een positief en wervend imago van Zaanstad op nationaal en internationaal niveau.

2.4.3 Stijgende energieprijzen zullen kosten huishoudens en bedrijven opdrijven

Er zijn voor Zaanstad ook grote eigen belangen verbonden aan een snelle transitie naar een duurzame energievoorziening. De eigen belangen hangen nauw samen met de verwachting dat de prijzen van fossiele brandstoffen (o.a. olie en aardgas) de komende jaren vooral verder zullen stijgen. Deze breed gedeelde verwachting is gebaseerd op drie ontwikkelingen.

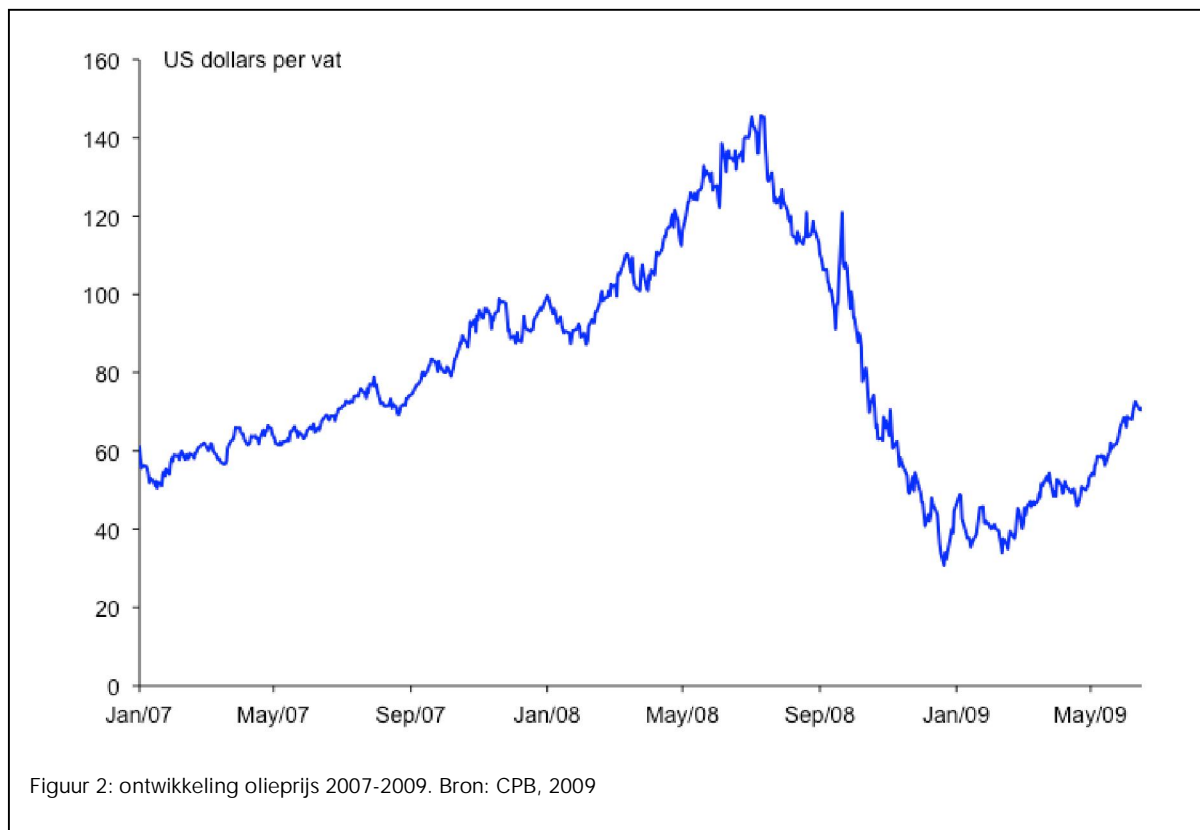
1. Het aanbod van met name olie en aardgas in de wereld kan de snel groeiende, mondiale vraag naar energie niet bijhouden. Dat heeft te maken met diverse factoren, waaronder de snel toenemende energievraag uit opkomende economieën zoals India, China, Mexico en Brazilië, achterblijvende investeringen in productiecapaciteit en uitputting van (makkelijk winbare) olie- en aardgasvoorraden. Voor olie is de verwachting dat de maximale productiecapaciteit binnen enkele jaren wordt bereikt (zie fig. 1). Deze groeiende vraag bij een

Figuur 1: Verwachte ontwikkeling olie- en gasproductie wereldwijd (Peakoil, updated by Colin J. Campbell 2004)

1. achterblijvend aanbod leidt tot structureel stijgende energieprijzen. Door de financiële crisis in de wereld was de olieprijs even ingezakt, maar inmiddels trekt ze weer aan (zie fig. 2).
2. De reële kans op geopolitieke spanningen en conflicten in politiek instabiele regio's en landen met grote olie- en/of gasvoorraden. Geopolitieke spanningen en conflicten (o.a. in het Midden-Oosten, Nigeria en de Oekraïne) hebben in het verleden regelmatig bijgedragen tot stijgende olie- en gasprijzen. Wanneer dergelijke conflicten zich in de nabije toekomst voordoen, // combinatie met een snel groeiende mondiale energievraag of andere verstoringen van de energiemarkten (bv. orkanen), kan dat leiden tot ongekende prijsschokken.

3. Een groeiende bereidheid onder beleidsmakers en politici om maatschappelijke kosten van klimaatverandering te verrekenen in de prijzen van fossiele brandstoffen (o.a. olie, aardgas en steenkool). Nieuwe mondiale en Europese klimaatafspraken, onder meer in vervolg op het Kyoto Protocol uit 1997, kunnen daardoor leiden tot verdere verhoging van de prijzen van energiedragers die met behulp van fossiele brandstoffen zijn vervaardigd (o.a. benzine, kerosine, elektriciteit en warmte en koude).

Nederland is op dit moment (najaar 2009) niet goed voorbereid op deze ontwikkelingen. Het aandeel duurzame energie in de Nederlandse energievoorziening bedraagt nu slechts 4% terwijl het kabinetsstreven is gericht op een aandeel van 20% in 2020. Deze eenzijdige afhankelijkheid van fossiele brandstoffen maakt Nederland en dus ook Zaanstad bijzonder kwetsbaar voor (abrupte) stijgingen van de energieprijzen. Prijsstijgingen op de fossiele energiemarkten, zo heeft de ervaring in 2007-2008 nog eens geleerd (zie fig. 2), werken sterk door in de prijzen van voeding, huisvesting, mobiliteit en vele andere zaken die van belang zijn voor het levensonderhoud van de inwoners van Zaanstad. Ook Zaanse ondernemers kunnen hierdoor plotseling voor ongekend hoge kosten komen te staan, onder meer voor transport en inkoop van grondstoffen en halffabricaten.

2.4.4 Maatschappelijk rendement van een duurzame energievoorziening langs de Zaan

Naast het reduceren van risico's zijn er voor Zaanstad ook belangrijke kansen verbonden aan een snelle transitie naar een duurzame energievoorziening. Deze kansen op realisatie van een hoog maatschappelijk rendement vormen voor Zaanstad tezamen het belangrijkste argument om te kiezen voor een klimaatdoelstelling, die op gebied van energiebesparing, duurzame energie en CO₂-reductie verder gaat dan die van het rijk en de EU. Hieronder volgen een paar voorbeelden van het potentiële 'maatschappelijk rendement' van een zware inzet op gebied van energiebesparing en lokale productie van duurzame energie.

- De duurzaamheidsinspanningen van de gemeente en maatschappelijke partners kunnen de Zaanse economie en leefomgeving in meerdere opzichten toekomstbestendig maken. Een gemeenschappelijke inzet op verduurzaming van de lokale energievoorziening kan de Zaanse economie op den duur 'resistent' maken tegen (extreme) fluctuaties in de prijzen en leveranties

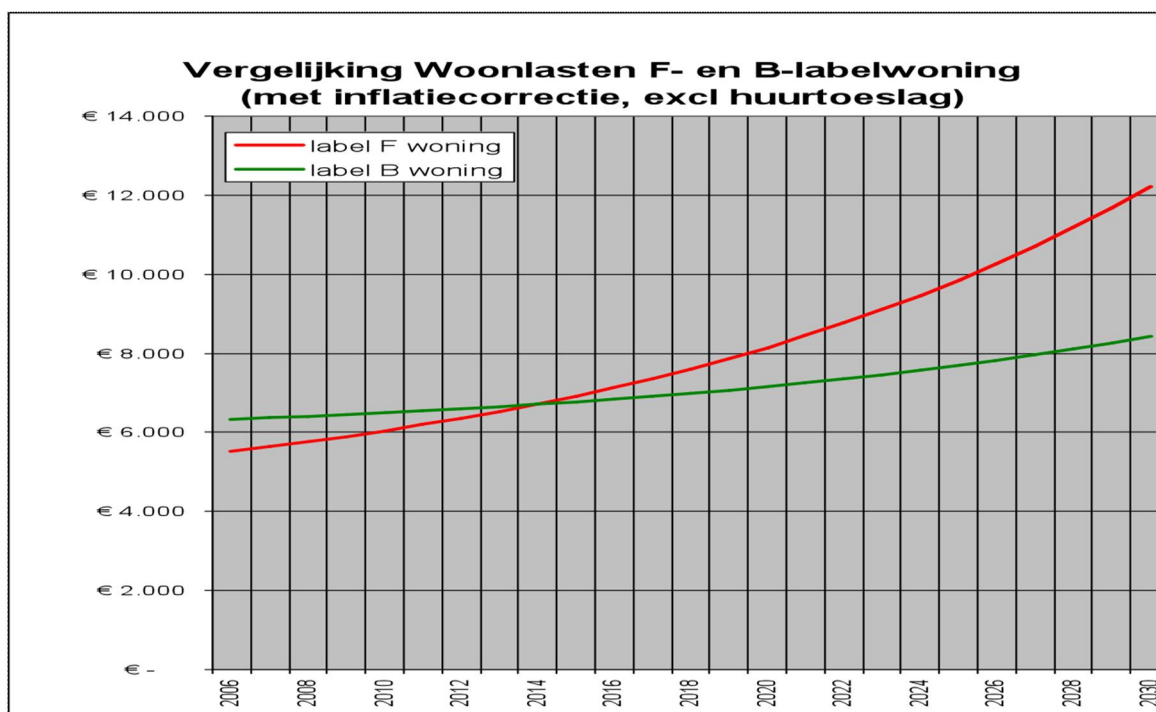
van fossiele energie, met name uit politiek instabiele regio's. Als door welke oorzaak ook elders het licht uitgaat, kan het in een klimaatneutraal Zaanstad blijven branden!

- De woonlasten van huishoudens zullen naar verwachting minder stijgen, vooral dankzij beheersing van de energiekosten (zie tekstbox 3). Hierdoor kan de koopkracht van vooral lagere inkomens op peil blijven. In een wijk als Poelenburg, waar relatief veel mensen met een laag inkomen wonen, is dit een belangrijk onderwerp.

Tekstbox 3: investeringen in energiebesparing dragen bij tot beheersing van de woonlasten

De woonlasten voor huishoudens zullen naar verwachting de komende jaren flink stijgen onder invloed van de stijgende energieprijzen. Voor veel huurwoningen zullen de kale huurkosten hierdoor op termijn lager zijn dan de energiekosten van woningen. Figuur 3 vergelijkt de totale woonlasten van een woning met energielabel B (relatief zuinig) met de woonlasten van een woning met energielabel F (een woning met een lage energieprestatie). Uit de figuur kan worden afgelezen dat een label B woning in 2009 jaarlijks zo'n 6.200 euro aan woonlasten met zich meebrengt. Een label F woning is iets goedkoper, de woonlasten schommelen rond de 6.000 euro. In 2028 ziet dit plaatje er heel anders uit. De woonlasten voor de woning met label B zijn dan gestegen naar bijna 8.000 euro, maar voor de woning met label F zijn de woonlasten gestegen tot wel 10.000 euro.

Uit woonlastenscans, die BuildDesk voor andere gemeenten en woningcorporaties heeft uitgevoerd, blijkt dat de 'slechte' woningen voornamelijk in het goedkoopste segment liggen. Dat zijn dus de woningen voor de mensen met de laagste inkomens. Voor deze mensen kan het actief inzetten op verbetering van de energie-efficiency van hun woning dus ook een grote verbetering van de kwaliteit van leven met zich meebrengen, niet alleen omdat het de woonlasten in de hand houdt, maar ook omdat een energie-efficiënte woning meestal een beter en gezonder binnenklimaat heeft.

Figuur 3: vergelijking ontwikkeling woonlasten van woningen met een B-label en een F-label (Bron: BuildDesk, 2009)

- Zaanstad kan de impasse op de duurzame energiemarkt in Nederland omzelen door zelf een Lokaal Duurzaam Energiediensten Bedrijf (LDEB) op te richten (zie ook par. 2.3). Met een dergelijke constructie kunnen gemeente en eventueel andere geïnteresseerde partijen (bedrijven, huishoudens) zelf investeren in duurzame energietechnieken (bv. PV, windmolens) en -diensten. Deze investeringen leveren vroeg of laat ook weer geld op; geld dat op deze manier bij lokale spelers terecht komt in plaats van dat het wegvloeit naar grote energiebedrijven waar individuele Zaanse partijen niet veel invloed op kunnen uitoefenen. Aldus kunnen eigen

investeringen in een duurzame energievoorziening niet alleen fungeren als een hefboom voor de lokale economie; ze kunnen ook bijdragen tot vergroting van de lokale sturingsmogelijkheden.

- Een duurzame energievoorziening kan ook bijdragen tot een forse verbetering van kwaliteit van de Zaanse leefomgeving. Zo is de verwachting dat elektrisch vervoer op basis van hernieuwbare energie een belangrijke rol gaat spelen bij de totstandkoming van duurzame mobiliteit. Vervanging van automobilititeit op basis van fossiele brandstoffen door elektrisch rijden zorgt voor een forse vermindering van de lokale geluidsbelasting en uitstoot van fijnstof en stikstofoxiden (NOx).
- Gemeenschappelijke inspanningen ter bevordering van een snelle transitie naar een duurzame energievoorziening kunnen de sociale cohesie en identiteit van Zaanstad versterken. Het samenwerken aan deze zware, maar uitdagende opgave kan onder bewoners gevoelens van trots en saamhorigheid met zich meebrengen. Bewoners weten waar hun energie vandaan komt (o.a. die windmolens langs het Noordzeekanaal en die PV-panelen op hun eigen dak), kennen de mensen die ervoor zorgen dat ze stroom hebben en kunnen er ook zelf in investeren. Het streven naar een klimaatneutraal Zaanstad in 2020 kan aldus worden opgevat en uitgedragen als een olympische uitdaging, waar alle Zaankanters trots hun schouders onder kunnen zetten.
- Een koploperpositie op klimaatgebied kan voor Zaanstad deuren openen voor een effectieve aanpak van andere, meer lokale milieuproblemen in de stad. In gesprekken met andere partijen over onderwerpen zoals vermindering van de geluids- en geurbelasting en sanering van vervuilde bodems kan het behulpzaam zijn als voor alle betrokkenen duidelijk is welke inspanningen Zaanstad levert om klimaatneutraal te worden.
- Door samen te werken aan concrete projecten gericht op energiebesparing en duurzame energieproductie kan Zaanstad zich dus ontwikkelen tot een aantrekkelijke, stimulerende en inspirerende woon-, werk- en leefomgeving voor bewoners, ondernemers en bezoekers. Een duurzame energievoorziening verbetert met andere woorden het vestigingsklimaat in Zaanstad!

2.5 Beleidsproces

In 2008 is de Contourennota Klimaatbeleid Zaanstad vastgesteld. Op basis van het in deze nota opgenomen *Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012* heeft Zaanstad subsidie gekregen van het rijk in het kader van de Stimuleringsregeling Lokaal Klimaatbeleid (SLoK). De maatregelen uit dit subsidieprogramma worden in de periode 2008-2012 uitgevoerd en leveren een bijdrage aan de reductie van CO₂-emissies in Zaanstad.

In november 2008 heeft de startconferentie *Duurzaam Klimaat aan de Zaan* plaats gevonden. Tijdens deze startconferentie werd ingegaan op de vraag hoe Zaanstad klimaatneutraal kan worden in samenwerking met burgers, bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Najaar 2009 zal een vervolgbijeenkomst worden gehouden.

In 2009 heeft het CQ-team van de HVC een Quicksan uitgevoerd waarin het totale energiegebruik in de gemeente Zaanstad is berekend en waarin is aangegeven wat de gemeente kan doen om in 2020 klimaatneutraal te zijn. De globale aanbevelingen zijn door bureau BuildDesk verder uitgewerkt in een routekaart, waarin de aanbevelingen van de HVC zijn vertaald naar concrete acties. Om tot deze routekaart te komen heeft BuildDesk onder meer twee workshops georganiseerd waarin deelnemers uit het bedrijfsleven, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties mee konden denken over maatregelen die in de routekaart opgenomen kunnen worden.

2.6 Klimaatprogramma: integraal klimaatbeleid in ontwikkeling

Dit *Integraal Klimaatprogramma* is de beleidsnota waarmee Zaanstad inhoud en uitwerking geeft aan de klimaatdoelen (zie par. 1.3) die de gemeente heeft vastgelegd in de Ruimtelijke Milieuvisie en in de afspraken met het rijk, de provincie Noord-Holland en de partners in de metropoolregio Amsterdam. Het *Integraal Klimaatprogramma* is en wordt opgebouwd uit de volgende delen.

1. Het eerste deel omvat het in 2008 vastgestelde *Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012* op basis waarvan Zaanstad subsidie heeft gekregen in het kader van de landelijke Subsidieregeling Lokaal Klimaatbeleid 2008-2012 van de Rijksoverheid, het zogenoemde SLoK-programma. Hiermee heeft Zaanstad voldaan aan de klimaatafspraak met de provincie om binnen zes maanden na ondertekening een plan van aanpak op te stellen met een overzicht van de acties die de gemeente gaat ondernemen om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de klimaatambities. De uitvoering van het *Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012* is in 2009 van start gegaan.
2. Het tweede deel van het *Integraal Klimaatprogramma* is een uitwerking van een van de hoofddoelen van de Ruimtelijke Milieuvisie: Zaanstad klimaatneutraal in 2020. Dit deel omvat onder meer de *Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal* (zie hoofdstuk 3). Deze routekaart beschrijft in grote lijnen de activiteiten die de komende jaren ontplooid kunnen worden om Zaanstad klimaatneutraal te maken. De routekaart is niet bedoeld als blauwdruk voor de toekomst, maar meer als leidraad en afwegingskader waarmee de gemeente ook maatschappelijke partners uitnodigt om op pad te gaan en gezamenlijk de slimste en snelste weg te zoeken naar een klimaatneutraal Zaanstad.
3. Daarmee is het klimaatprogramma nog niet gereed. Er moet nog een aantal strategische vragen worden beantwoord. Op welke duurzame energietechnieken kan Zaanstad bijvoorbeeld, gelet op de technologieontwikkeling en de ruimtelijke structuur van de stad, het beste inzetten op korte, middellange en lange termijn? Welke technieken beconcurreren elkaar daarbij, of sluiten elkaar zelfs uit? Hoe kan in Zaanstad het gebruik van ruimte en hulpbronnen voor de productie van duurzame energie het beste op elkaar worden afgestemd? Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het ruimtegebruik voor zonne- en windenergie en om het gebruik van grond- en oppervlaktewater voor een duurzame warmte-koudevoorziening. En welke win-win-kansen kunnen worden benut bij de realisatie van technieken en voorzieningen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie? Antwoorden op dergelijke vragen zullen worden verwerkt in de strategische visie van de gemeente op de transitie naar een duurzame energievoorziening in Zaanstad. Deze visie zal in het najaar van 2010, als deel 3 van dit Integraal Klimaatprogramma, separaat aan de raad worden voorgelegd voor besluitvorming.
4. Een andere ontbrekende schakel in het gemeentelijke klimaatbeleid is het zogenoemde 'adaptatiebeleid', ofwel het beleid gericht op de totstandkoming van een 'klimaatbestendige' stad die optimaal is aangepast aan de reeds in gang gezette klimaatverandering. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om ruimtelijke aanpassingen ter voorbereiding op de te verwachten periodes van extreme hitte en/of droogte. Tijdens de Zevende Noordvleugelconferentie in 2007 hebben de partners (w.o. Zaanstad) in de metropoolregio Amsterdam zich verbonden aan het streven naar een 'klimaatbestendige' stad. Deze doelstelling moet ook op gemeentelijk niveau nog verder worden ingevuld en vertaald in beleid. In overleg en samenwerking met onder meer het ministerie van VROM en de partners in de metropoolregio zal Zaanstad het gemeentelijk adaptatiebeleid uitwerken in deel 4 van dit Klimaatprogramma. Daarnaast moet de *Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal* met enige regelmaat worden geactualiseerd, onder meer om goed in te kunnen spelen op nieuwe technische en economische ontwikkelingen. De routekaart zal om de twee jaar worden geactualiseerd. Net als deel 3 zullen ook deel 4 van dit Klimaatprogramma en de actualisaties van de *Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal* separaat aan de raad worden voorgelegd voor besluitvorming.

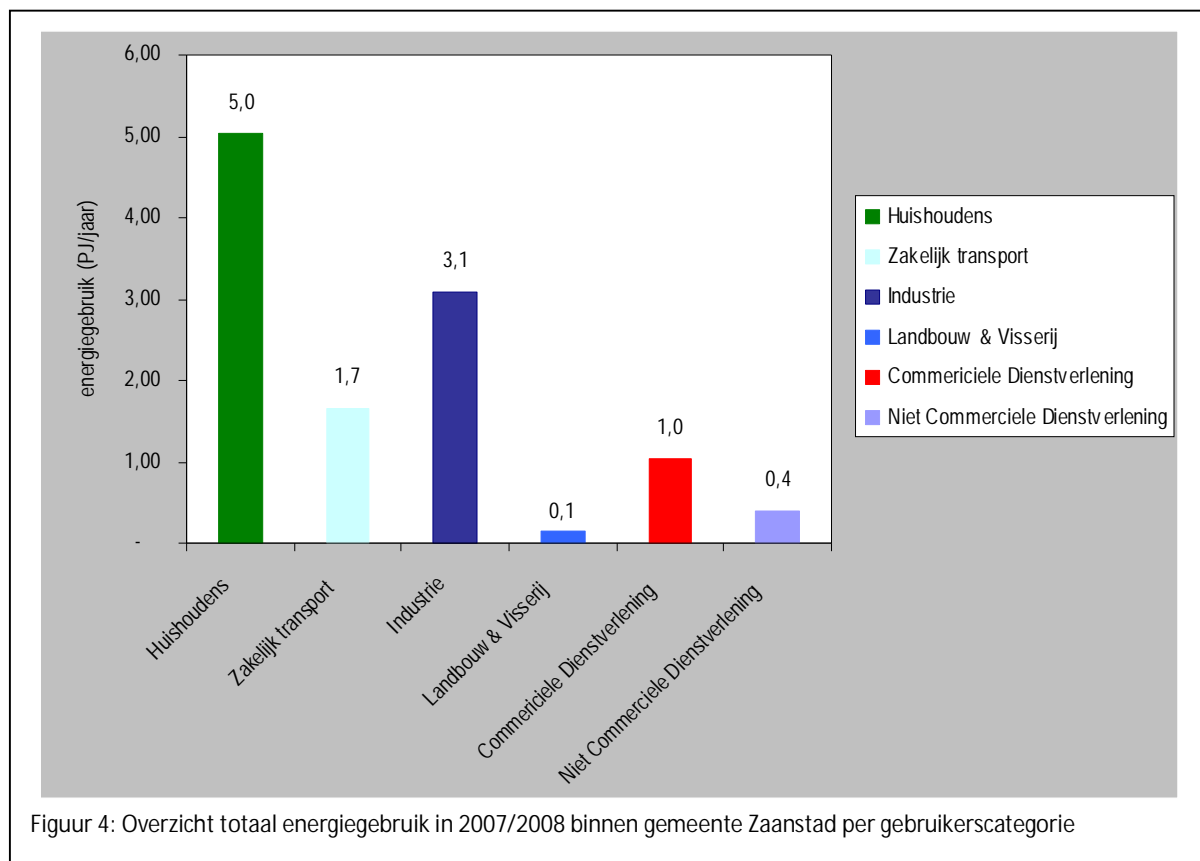
3 ZAA NSTAD KLIMAATNEUTRAAL: VAN THEORIE NAAR PRAKTIJK

3.1 Quickscan Zaanstad klimaatneutraal

Voor het onderzoek naar de mogelijkheden voor Zaanstad om klimaatneutraal te worden heeft het CO₂-team van de HVC (HuisVuilCentrale Noord-Holland) in een quickscan het huidige energiegebruik in Zaanstad in beeld gebracht. Het totale energiegebruik in de gemeente Zaanstad in 2007/2008 is geschat op 11,1 PJ/jaar⁵. Uit figuur 4 kan worden afgeleid dat huishoudens een aandeel van 45% in het totale energiegebruik van Zaanstad hebben⁶, industrie 28%, transport 12% en commerciële dienstverlening 8%. Bij de energievoorziening van Zaanstad werd in 2007-2008 veruit het meest gebruik gemaakt van aardgas (5,4 PJ)⁷, gevolgd door transportbrandstoffen (3,1 PJ), elektriciteit (2,3 PJ) en oliederivaten (0,3 PJ). Op basis van het huidige energiegebruik is de totale CO₂-uitstoot van Zaanstad geschat op 950 Kt per jaar. Ter vergelijking: het totale energiegebruik en de totale CO₂-uitstoot van Nederland bedroegen in 2007 respectievelijk: 3.353 PJ en 52,8 Mt.

Vervolgens is een analyse gemaakt van de kansen in Zaanstad om energie te besparen en duurzame energie op te wekken. Daarbij zijn twee scenario's doorgerkend.

- Een autonoom scenario, waarbij het uitgangspunt is dat Zaanstad opvolging geeft aan reeds gemaakte klimaatafspraken en aan ontwikkelingen op het gebied van wet – en regelgeving (zoals aanscherping van de EPC-eisen).
- En een intensief scenario waarbij ervan uit wordt gegaan dat Zaanstad extra inspanningen levert, onder meer door benutting van restwarmte uit de VGI-sector voor verwarming van woningen. Met deze en andere extra inspanningen, die verder gaan dan het rijksbeleid voorschrijft, kan Zaanstad in 2020 klimaatneutraal zijn!

⁵ PJ = PetaJoule = 10.000.000.000.000.000 Joule. Kt = kiloton = 1.000 ton. Mt = megaton = 1000.000 ton. 1 ton = 1.000 kg.

⁶ Bij het huishoudelijk energiegebruik is het gebruik van transportbrandstoffen meegerekend.

⁷ Aardgas wordt vooral gebruikt voor ruimteverwarming (3,6 PJ) en productiedoelen (1,8 PJ).

Als Zaanstad alleen opvolging geeft aan de gemaakte klimaatafspraken met het rijk en de provincie en geen extra inspanningen levert (het autonome scenario), dan zal het Zaanse energiegebruik naar verwachting dalen tot een niveau van circa 10,2 PJ/jaar in 2020, hetgeen overeenkomt met een CO₂-uitstoot van circa 900 kton/jaar.

Om in 2020 klimaatneutraal te kunnen worden, kan Zaanstad aan verschillende ‘knoppen’ te draaien, zowel aan de vraagzijde (via energiebesparing) als aan de aanbodzijde (via productie van duurzame energie) van de Zaanse energiehuishouding. In onderstaande tabel zijn de maatregelen uit het intensief scenario doorgerekend. Uit deze berekening blijkt dat Zaanstad in 2020 nog niet volledig zelfvoorzienend is en dat compensatiemaatregelen zoals import van duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen nodig zijn. Voor de ontbrekende duurzame energieproductie van 2 PJ/jaar kan Zaanstad bijvoorbeeld participeren in een windmolenpark op zee.

Tabel 1: Bijdragen extra inspanningen (intensief scenario) aan doelrealisatie: Zaanstad klimaatneutraal in 2020

Extra maatregelen aan de vraagzijde (energiebesparing) Bijvoorbeeld:	Totaal Energiegebruik Zaanstad: 10,2 PJ/jaar
• Verhogen energieprestaties woningen door nieuwbouwwoningen klimaatneutraal op te leveren en bestaande woningen met minimaal twee energielabels te verbeteren	-0,7 PJ
• Verbetering energie-efficiency in industrie door energiebesparing in de bedrijfsgebouwen en –processen te realiseren	-0,4 PJ
	Totaal Energiegebruik Zaanstad: 9,1 PJ/jaar
Extra maatregelen aan de aanbodzijde (productie duurzame energie) Bijvoorbeeld:	
• Realisatie van een biomassacentrale voor productie van duurzame energie uit onbewerkt hout.	0,8 PJ
• Productie van duurzame warmte en elektriciteit met behulp van organische reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie.	2,2 PJ
• Maximaal inzetten op windenergie door plaatsing van 69 windmolens van gemiddeld 2 MegaWatt.	1,4 PJ
• Realisatie van warmte-koudeketen waarop woningen en bedrijfsgebouwen worden aangesloten.	1,8 PJ
• Overige maatregelen waaronder 10% van het totale dakoppervlak in de gemeente bedekken met fotovoltaïsche zonnepanelen (PV).	0,9 PJ
• Inkoop duurzame energie buiten de gemeentegrenzen en andere compensatiemaatregelen zoals bosaanleg.	2,0 PJ
	Totale productie duurzame energie en compensatie: 9,1 PJ

Bij bovenstaande tabel is het van groot belang op te merken dat het om een scenarioberekening gaat, waarvan de uitkomsten variëren afhankelijk van gehanteerde uitgangspunten (bv. voor de efficiency van bepaalde energietechnieken) en de ingevoerde (intensiteit van) maatregelen. Andere, of verdergaande maatregelen en andere uitgangspunten leveren dus ook andere uitkomsten op. Zo kan bijvoorbeeld rekening worden gehouden met een groter oppervlakte aan PV-panelen in Zaanstad (niet alleen op de daken, maar ook aan gevels van gebouwen). Ook kan er rekening worden gehouden met een andere mix van in te zetten energietechnieken, bijvoorbeeld met inzet van geothermie. Kortom, de variatiemogelijkheden zijn talrijk. Dit intensieve scenario is dus geen blauwdruk voor de toekomst maar slechts een geïnformeerde indicatie van de mogelijkheden voor de realisatie van een duurzame energievoorziening in Zaanstad.

3.2 Rol en bijdrage gemeente bij streven naar klimaatneutraliteit

De ambitie *Klimaatneutraal Zaanstad in 2020* maakt een snelle transitie noodzakelijk van een fossiele energievoorziening naar een energievoorziening op basis van duurzame bronnen zoals zon, wind, water, aardwarmte en biomassa. De gemeente kan een belangrijke bijdrage leveren aan het tot stand brengen van deze transitie door goede randvoorwaarden te creëren. Dat vraagt meer van de gemeente dan een conventionele uitvoering van haar publieke taken als bevoegd gezag. De Zaanse

klimaatambitie gaat immers verder dan wat wet- en regelgeving voorschrijven. Deze ambitie vraagt om een effectieve inzet van zowel conventionele als meer innovatieve beleidsinstrumenten in de volgende domeinen.

- Visie-ontwikkeling, beleid, wet- en regelgeving;
- Financiën en organisatie;
- Kennis, informatie en communicatie;

Tegen deze achtergrond volgt in onderstaande paragrafen een bespreking van de mogelijkheden en instrumenten die de gemeente in deze domeinen heeft om gunstige randvoorwaarden te scheppen voor de transitie naar een duurzame energievoorziening. Diverse van de hier besproken mogelijkheden en instrumenten worden in hoofdstuk 3 vertaald naar activiteiten en projecten in het kader van de *Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal*.

3.2.1 Visie- en beleidsontwikkeling

Energiebesparing en opwekking van hernieuwbare energie kunnen, als speerpunt van het Zaanse duurzaamheidsbeleid, niet langer worden beschouwd als een op zichzelf staand inhoudelijk onderwerp dat wel of niet ingevuld wordt. Het Zaanse streven naar klimaatneutraliteit veronderstelt dat CO₂-reductie een leidend principe wordt bij alle beleidsbeslissingen die de gemeente neemt. Dit vraagt om een integrale beleidsvisie, waarin de ambitie van een klimaatneutraal Zaanstad is verweven met de overige beleidsdoelen. Het gaat hierbij om een overkoepelende beleidsvisie en –strategie op de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening in Zaanstad. Het gaat hierbij vooral om een visie die antwoord geeft op de vraag naar de meest efficiënte en effectieve manieren om te komen tot snelle en grote vooruitgang bij de realisatie van:

1. een forse energiebesparing in alle sectoren, met name: wonen, bedrijvigheid, mobiliteit en publieke voorzieningen
2. de voor een duurzame energievoorziening noodzakelijke energie-infrastructuur (o.a. warmte/koudenetten, 'smart grid')
3. een omvangrijke productiecapaciteit van hernieuwbare energie uit wind, zon (PV en PT), water, biomassa en aardwarmte (WKO; geothermie).

Het is van groot belang dat de gemeente een goed onderbouwde langetermijnvisie ontwikkelt op zaken als de meest optimale mix van duurzame energietechnieken, een efficiënt gebruik van ruimte en hulpbronnen voor de productie van duurzame energie en benutting van win-win-kansen op raakvlakken met andere beleidsterreinen. Een dergelijke koepelvisie kan voor alle partijen de duidelijkheid scheppen die nodig is voor de gewenste investeringen en innovaties op gebied van energiebesparing en duurzame energie.

Om deze overkoepelende beleidsvisie vervolgens goed te kunnen verweven met de overige beleidsdoelen dient per beleidsterrein te worden bekeken:

- welke (beleids)activiteiten er worden ontplooid die gevolgen kunnen hebben voor de CO₂-uitstoot van Zaanstad
- in hoeverre hierbij al invulling is gegeven aan klimaatbeleid
- welke 'klimaatlacunes' er zijn in het beleid
- en welke extra inspanningen eventueel nodig zijn om de noodzakelijke CO₂-reductie te kunnen realiseren.

Daartoe kan een zogenoemde 'klimaatbeleidsscan' worden uitgevoerd op de meest relevante beleidsterreinen, met name: Ruimtelijke ontwikkeling (o.a. Wonen), Verkeer en Vervoer, Economische Zaken, Realisatie en Beheer en Financiën

Een dergelijke 'klimaatbeleidsscan' kan het beste worden uitgewerkt vanuit de koepelvisie op een klimaatneutraal Zaanstad.

Het ligt voor de hand dat de afdeling Milieu invulling geeft aan de koepelvisie op een klimaatneutrale stad, vanzelfsprekend in dialoog met alle relevante sectoren en afdelingen. De klimaatbeleidscans van bestaand(e) beleid(sinitiatieven) kunnen het beste worden uitgevoerd door de

andere afdelingen met ondersteuning van de afdeling Milieu. Op deze wijze kan de gemeente Zaanstad haar klimaatambities consistent en integraal verankeren in het voortgaande proces van beleidsontwikkeling en –uitvoering op andere terreinen zoals ruimtelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer. Uit eerdere ervaringen elders is gebleken dat zowel consistentie als integraliteit belangrijke succesfactoren zijn voor (gemeentelijk) klimaatbeleid.

3.2.2 Wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving biedt naast de harde juridische kaders en voorschriften steeds meer ruimte voor realisatie van hogere (klimaat)ambities bij de uitvoering van publieke taken. Daarvoor heeft de gemeente onder meer de volgende mogelijkheden tot haar beschikking.

- De **verruimde reikwijdte in de Wet milieubeheer (Wm)** biedt het bevoegd gezag de mogelijkheid maatregelen te eisen van bedrijven die gericht zijn op het terugdringen van het energiegebruik. Op basis van een energieonderzoek kan de gemeente maatregelen, die binnen 5 jaar kunnen worden terugverdiend, dwingend voorschrijven. Veel gemeenten hebben de afgelopen jaren gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.
- Op 1 juli 2008 ondertekenden vertegenwoordigers van de rijksoverheid, provincies en meer dan twintig branche-organisaties **MJA3**, waaronder de voedingsmiddelenindustrie. MJA3 is een intensivering, verlenging en verbreding van MJA2. Het is een sectorakkoord dat invulling geeft aan de plannen uit het kabinetsprogramma *Schoon en Zuinig* en het *Duurzaamheidsakkoord* van de rijksoverheid en de ondernemersorganisaties VNO-NCW, MKB en LTO Nederland. Bedrijven krijgen door deelname aan MJA meer inzicht in hun energiesituatie en in de mogelijkheden om hun energiekosten te beperken. De doelstelling van MJA3 is een energie-efficiencyverbetering van 30 procent, te bereiken door alle bedrijven gezamenlijk in de periode 2005-2020. Dat is een verbetering van gemiddeld 2 procent per jaar. Bedrijven die deelnemen aan MJA3 moeten eens in de vier jaar een energie-efficiencyplan opstellen.
- Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat tijdens de bouw van woningen en utiliteitsgebouwen onvoldoende aandacht is voor het correct uitvoeren van maatregelen. Dit veroorzaakt veel energieverstopping. Door **intensievere handhaving** en de mogelijkheid van een eindmeting op basis van onder andere infraroodfoto's en luchtdichtheidsmetingen kan de gemeente ervoor zorgen dat ontwerpers en bouwers meer aandacht schenken aan detaillering van ontwerpen en een juiste uitvoering van energiebesparingsmaatregelen.
- In de meeste gevallen zal een vrijwillige inzet van partijen het grootste effect sorteren. **Convenanten** zijn hiervoor geschikt, omdat daarmee de belangen van andere partijen verbonden worden met het publieke belang van een duurzame energievoorziening. Zo worden de convenantpartners mede probleemeigenaar en staat de gemeentelijke organisatie er niet meer alleen voor.
- De meerjarenafspraak energie-efficiency (**MJA3**) is een afspraak tussen overheid, bedrijfsleven en instellingen om ondermeer een energie-efficiencyverbetering van 30% te bereiken in de periode 2005-2020. De afspraken hebben betrekking op activiteiten binnen en buiten het bedrijf. Er wordt dus gekeken naar het gebruik van energie binnen de gehele levensketen van een product.
- Bij **vergunningen en ontheffingen** voor bijvoorbeeld culturele activiteiten kan de gemeente eisen stellen aan het gebruik van (duurzame) energie tijdens de voorgestelde activiteit (bv. compensatie van gebruikte fossiele energie).
- De **nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (Wro)** biedt gemeenten de mogelijkheid meer te sturen op verduurzaming van de ruimte, onder meer door het creëren van ruimte voor windmolens en het mogelijk maken van een duurzame energievoorziening op wijkniveau. De basis daarvoor kan in de **ruimtelijke structuurvisie** worden gelegd, waarna het beleid kan worden geoperationaliseerd in uitwerkingsnota's.
- In het **grondbeleid** kan duurzaamheid ook een plek worden gegeven. Zo kan gebruik worden gemaakt van het principe: 'Hoe duurzamer de plannen hoe lager de grondprijs'. Hier kan de gemeente niet heel ver in gaan, maar er kunnen wel eisen gesteld worden aan het soort

bebouwing. De mate waarin dit toegepast kan worden is mede afhankelijk van de grondpositie van de gemeente.

3.2.3 Financiële en organisatorische randvoorwaarden

Het is duidelijk dat de totstandkoming van een klimaatneutrale stad forse investeringen vergt. Deze investeringen moeten in belangrijke mate komen van de marktpartijen. De lokale overheid kan echter een belangrijke rol vervullen bij het mogelijk maken van deze investeringen door de inzet van financiële en organisatorische instrumenten.

- **Subsidies** zijn een effectief middel om marktpartijen, maar ook particulieren, te verleiden investeringen te doen in energiebesparing en duurzame energie. De subsidie van een gemeente voor bijvoorbeeld woningisolatie levert in de regel een investeringsbedrag op dat 10 – 15 keer groter is dan de verleende subsidie. Dat betekent een forse impuls voor de lokale economie.
- Door middel van **fiscale stimulering** via bijvoorbeeld de onroerend zaken belasting (OZB) kan de gemeente particulieren stimuleren energiebesparende maatregelen te treffen.
- Bij het heffen van **leges** kan de gemeente korting geven aan partijen die aantoonbaar invulling geven aan energiebesparing en duurzame energie bij de voorbereiding en uitvoering van een activiteit.
- Een **revoluerend duurzaamheidsfonds** kan investeringen in duurzame energie, energiebesparingsmaatregelen en andere milieumaatregelen vergemakkelijken. Bij een dergelijk fonds kunnen particulieren of marktpartijen terecht voor een lening tegen lage rente om aldus het moeilijk financieerbare deel van een investering te financieren. Zowel publieke als private partijen – o.a. gemeente, bedrijven, particulieren, banken, pensioenfondsen – kunnen geld investeren in een duurzaamheidsfonds dat vanzelfsprekend perspectief biedt op renteinkomsten uit duurzame beleggingen.
- De gemeente is een grootverbruiker. Door **duurzaam inkoopbeleid** geeft de gemeente het goede voorbeeld aan marktpartijen en prikkelt zij producenten om meer duurzame producten te leveren. Door bundeling van inkoopbeleid met andere overheden en non-profitorganisaties kan de gemeente een substantiële, duurzame marktvraag mobiliseren.
- **Nieuwe vormen van samenwerking** met maatschappelijke partners zijn van groot belang om de publieke en private krachten te kunnen bundelen die nodig zijn voor de gewenste transitie naar een duurzame energievoorziening. Om de bovenwettelijke klimaatambities te kunnen realiseren zal de lokale overheid veel meer dan voorheen gericht moeten zijn op het aangaan van nieuwe coalities en allianties met partners uit de private en publieke sfeer. Hierbij kan worden gedacht aan:
 - De oprichting van een **lokaal duurzame energiedienstenbedrijf (LDEB)**. Zo'n bedrijf kan het 'gat in de markt' vullen dat marktpartijen nu laten liggen, onder andere omdat veel investeringen in energiebesparing en duurzame energie 'lange' terugverdientijden kennen, dat wil zeggen: langer dan de veel gehanteerde standaard van 3 jaar. Ook kan een LDEB bijdragen aan 'ontzorging' van inwoners, bedrijven en woningcorporaties door levering van aantrekkelijke en duurzame energiediensten en -producten. Voor ondernemers, woningcorporaties en woningeigenaren kan een LDEB bijvoorbeeld de zorg overnemen van de investering in en het onderhoud en beheer van alle duurzame energieinstallaties op en rond de woning(en) en/of bedrijfsgebouwen.
 - Vorming van **duurzaamheidsallianties** rond bestaande en nieuwe projecten en initiatieven. De gemeente Tilburg bijvoorbeeld heeft veel ervaring opgedaan met het betrekken van externe partijen en heeft inmiddels diverse allianties ontwikkeld waarin lokale partijen en gemeente samenwerken aan klimaatprojecten. De gemeente is daarbij niet altijd de trekker en wil dat ook niet per definitie zijn. De gemeente Tilburg beoogt op termijn als gelijkwaardige partner te participeren in klimaatprojecten en zal in principe niet meer de leiding hebben bij het vaststellen van het nieuwe klimaatbeleid in de toekomst. Het Klimaatstap, waarin de gemeente Tilburg is vertegenwoordigd, zal in de toekomst leidend zijn in de ontwikkeling en uitvoering van het Tilburgse klimaatbeleid. Dergelijke allianties zijn ook goed voorstelbaar in de Zaanse context, waarbij een perspectiefverbreding tot

duurzaamheidallianties voor de hand ligt. Naast CO₂-reductie valt er voor Zaanstad immers ook veel te winnen bij verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving (o.a. door vermindering geluidsbelasting en luchtvervuiling) en het sluiten van kringlopen rond het gebruik en hergebruik van schaarse grondstoffen.

- De instelling van een **'Dreamteam Duurzaam Zaanstad'** kan verbindingen leggen tussen (lokale) initiatiefnemers die op zoek zijn naar partners om hun duurzame ideeën ten uitvoer te brengen. Een Dreamteam kan bestaan uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, bewonersgroepen, wijkraden, natuur en milieu-organisaties en kennisinstituten. Zij kunnen als aanjager fungeren van duurzaamheid in Zaanstad.
- De oprichting van een **Duurzaamheidsacademie Zaanstad (DAZ)** waar duurzaamheidcursussen en -trainingen worden ontwikkeld en aangeboden aan medewerkers van partijen (o.a. gemeente, bedrijven, woningcorporaties, bewonersgroepen) ter vergroting van hun inhoudelijke en procesmatige kennis en vaardigheden met betrekking tot de aanpak van milieu- en klimaatproblemen.
- Opzet van een herkenbaar fysiek **Duurzaamheidsloket** waar inwoners, bedrijven, kennisinstellingen en andere lokale partijen terecht kunnen met vragen over mogelijkheden voor een duurzame levensstijl of bedrijfsvoering. Het loket informeert vragende partijen en wijst hen op de mogelijkheden.

3.2.4 Kennis, informatie en communicatie

Er is veel kennis en informatie nodig voor de gewenste versnellingen en schaa sprongen bij de inzet van duurzame energietechnieken. Bij alle betrokken partijen is vaak veel behoefte aan adequate kennis en informatie over zaken als de CO₂-uitstoot van een activiteit, de benodigde reductiemaatregelen, de stand van de techniek, goede praktijken, kosten, terugverdientijden en financieringsmogelijkheden, enzovoorts. Over dergelijke zaken is veel informatie beschikbaar, maar die informatie is niet altijd even goed toegankelijk of bruikbaar. Daarom vormen training, educatie en een degelijke informatievoorziening belangrijke strategische pijlers onder elk klimaat- of duurzaamheidsbeleid. Een duurzaamheidsloket en een duurzaamheidsacademie kunnen hierbij uitkomst bieden (zie voorgaande paragraaf). Een duurzaamheidsacademie zou bijvoorbeeld trainingen kunnen verzorgen ter vergroting van de kennis en vaardigheden met betrekking tot energiebesparing en duurzame energie bij verantwoordelijke medewerkers van de gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Bij een duurzaamheidsloket zouden burgers, ondernemers en andere belanghebbende partijen terecht kunnen voor informatie over zaken als de stand van de techniek, beschikbare subsidieregelingen, lopende projecten in Zaanstad en omgeving, et cetera.

Een wervende en eerlijke communicatie vormt het onmisbare complement van een adequate informatievoorziening, onder meer om mensen te motiveren en gemotiveerd te houden. Communicatie over duurzaamheid kan wervend worden door aan te sluiten bij de dagelijkse belevingswereld van doelgroepen en door meer het accent te leggen op kansen en bereikte resultaten. Zo kan het geen kwaad om met enige regelmaat 'een luidruchtig feestje te bouwen' rond de inspanningen en prestaties die partijen leveren op weg naar een klimaatneutraal Zaanstad. Eerlijkheid en transparantie zijn hierbij voor de overheid van groot belang, omdat ervaringen in het verleden hebben geleerd dat de legitimiteit en wervingskracht van het overheidsoptreden onder druk kan komen te staan als geleverde inspanningen en prestaties structureel worden overdreven. Een wervende communicatie vraagt daarom ook om een toegankelijke en transparante monitoring van de vooruitgang bij het streven naar een duurzaam en klimaatneutraal Zaanstad.

3.3 Kosten en baten van een klimaatneutrale stad

Om klimaatneutraal te worden, zal er fors geïnvesteerd moeten worden, zowel door de gemeente als door externe partners. Daarbij kan worden gedacht aan investeringen in een verhoging van de energie-efficiëntie van productieprocessen, in isolatie en zuinige installaties voor klimaatbeheer van woningen, kantoren en bedrijfsgebouwen, in duurzame energietechnieken zoals PV-panelen en windmolens. Verder kan worden gedacht aan bijstelling van projecten die al op stapel staan om CO₂-reductie te bevorderen, aan cofinanciering van klimaatprojecten, enzovoorts.

Een eerste inschatting van de totale maatschappelijke (investerings)kosten komt uit op een bedrag tussen de € 1,5 en € 2,5 miljard. Dit bedrag is *mede* gebaseerd op de volgende investeringen:

- § Realisatie biovergasser: € 70 – 90 miljoen
- § Realisatie windenergie : € 200 – 300 miljoen
- § Realisatie warmte/koudenetten: € 300 – 600 miljoen
- § Plaatsing zonnepanelen: 150.000 m² op plat dak van bedrijven € 40 – 60 miljoen
- § Energiebesparing bestaande woningbouw: € 40 – 70 miljoen.

Bij bovenstaande bedragen moet worden opgemerkt dat het geen sluitende lijst is van alle investeringen die nodig zijn om Zaanstad klimaatneutraal te maken. De kosten voor aanleg van een 'smart grid' dat nodig is voor een duurzame elektriciteitsvoorziening zijn bijvoorbeeld niet inbegrepen. De totale maatschappelijke kosten van een duurzame energievoorziening voor Zaanstad vallen dus hoger uit dan de optelsom van de hiervoor vermelde bedragen.

Vanzelfsprekend hoeft de gemeente niet al deze investeringen zelf te doen. Het creëren van ruimte, voor bijvoorbeeld windmolens of een biomassacentrale, kan al voldoende zijn. Wanneer de gemeente echter wel kiest voor investeringen in energiebesparing en duurzame energie, dan staan daar, zeker op langere termijn, ook behoorlijke inkomsten en kostenbesparingen tegenover. De verwachting is dat de fossiele brandstoffen steeds duurder worden, waardoor de kostenreducties en opbrengsten van een duurzame energievoorziening zullen stijgen. Actuele (2009) prognoses van investeringen in windenergie bieden uitzicht op een rendement van gemiddeld 8-10% per jaar op het geïnvesteerd vermogen.

De gemeente heeft een duurzaamheidsfonds opgericht om mee te kunnen financieren. Daarnaast wordt in opdracht van de raad onderzocht of de Nuongelden (tijdelijk) geïnvesteerd kunnen worden in duurzame energie. Verder worden gelden uit subsidies en het ISV ingezet. Voor de (financiering van) projecten uit het Klimaatprogramma zal telkens apart besluitvorming plaatsvinden.

Naast de bovengenoemde investeringen en rendementen zijn er ook moeilijk calculeerbare, maatschappelijke kosten en baten verbonden aan de transitie naar een duurzame energievoorziening. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om discussies over de gevolgen voor de beeldkwaliteit van het (stads)landschap door aanleg van windmolens, groene daken, zonnepanelen en installaties voor energie uit biomassa. Zo kan aanleg van windmolens in het veenweidegebied niet alleen worden uitgelegd als een aantasting van het landschap vanwege de doorbreking van de weidse horizon, maar ook als een verrijking van het cultuurhistorische landschap rond Zaanstad, bijvoorbeeld als accentuering van de Stelling van Amsterdam. Voor de gewenste transitie naar een duurzame energiehuishouding is het van groot belang dergelijke discussies in alle openheid te voeren, met respect voor afwijkende meningen en ook met een zeker pragmatisme. Er kan bijvoorbeeld worden gekozen voor prioritering van locaties voor hernieuwbare energie uit zon, wind en biomassa op basis van 'nee-tenzij-' en 'ja-mits-criteria'. Ook kan er worden gedacht aan tijdelijke oplossingen; windmolens kunnen bijvoorbeeld tijdelijk (10-15 jaar) uitkomst bieden in afwachting van een hoger technisch en financieel rendement van zonne-energietechnieken. Dergelijke oplossingen kunnen worden verwerkt in de ruimtelijke structuurvisie en in de koepelvisie op een duurzame energievoorziening van Zaanstad.

4 UITVOERINGSPROGRAMMA ZAA NSTAD KLIMAATNEUTRAAL

4.1 Wat doet Zaanstad nu al?

Klimaatbeleid in de gemeente Zaanstad is niet nieuw. De afgelopen jaren is intensief gewerkt aan allerlei projecten gericht op gebied van energiebesparing en duurzame energie. Deze projecten waren onderdeel van de vorige beleidscyclus, de BANS-periode. In 2008 is de Contourennota Klimaatbeleid Zaanstad vastgesteld. Op basis van het in deze nota opgenomen *Subsidieprogramma Klimaatbeleid 2008-2012* heeft Zaanstad subsidie gekregen van het rijk in het kader van de Stimuleringsregeling Lokaal Klimaatbeleid (SLoK). De 16 projecten en activiteiten uit dit subsidieprogramma worden in de periode 2008-2012 uitgevoerd en leveren een bijdrage aan de reductie van CO₂-emissies in Zaanstad.

Daarnaast wordt in verschillende projecten gewerkt aan de klimaatdoelstelling.

BioEnergieCentrale (BEC)

Naar verwachting start de realisatie van de BEC eind 2009. Deze BEC produceert via verbranding van hout warmte en elektriciteit die benut wordt in de nieuwbouw in Zaanstad.

Poelenburg

In Poelenburg zal de komende jaren herstructurering plaats vinden. Bij de planvorming zijn duurzaamheid en leefbaarheid belangrijke speerpunten. Eén van de ambities daarbij is te komen tot een klimaatneutrale wijk, mede omdat daarmee de woonlasten van de bewoners kunnen worden verlaagd. Diverse opties worden hierbij onderzocht zoals warmte –en koudelevering en zonne-energie.

Kreekrijk

Kreekrijk wordt ontwikkeld als klimaatneutrale woonwijk. De wijk krijgt geen gasaansluiting, wordt in plaats daarvan voorzien van een warmte- en koudevoorziening op basis van duurzame energie. Daarnaast zullen de inspanningen gericht zijn op energiezuinige woningen (passiefhuizen) en andere duurzame energievoorzieningen.

Herstructurering Kleurenbuurt

In de Kleurenbuurt zal de komende jaren veel vernieuwing plaatsvinden. De ambitie is een klimaatneutrale wijk te realiseren. De betrokken partijen werken op basis van deze ambitie aan de uitwerking van hun plannen.

Haalbaarheid warmte koude net

Voor heel Zaanstad wordt de toepassing van warmte-en koudedistributie op haalbaarheid getoetst. Op basis van dit onderzoek kunnen uitgangspunten worden geformuleerd die in de verschillende projecten van toepassing zijn en de basis vormen voor de realisatie van warmte- en koudevoorzieningen in de wijken en gebieden in Zaanstad.

Windenergie

Voor de korte termijn wordt gezocht naar locaties voor windmolens langs het Noordzeekanaal. Inwoners van de gemeente Zaanstad kunnen eventueel financieel participeren in toekomstige windprojecten.

Elektrisch vervoer

De gemeente Zaanstad heeft 4 elektrische auto's aangeschaft voor de eigen organisatie. In 2010 worden nog eens 25 elektrische auto's aangeschaft. Daarnaast stimuleert de gemeente anderen om elektrisch te gaan rijden. Zo heeft Zaanstad samen met andere partijen (o.a. corporatie, leverancier van elektrische auto's) een subsidieaanvraag ingediend voor de Proeftuin Elektrisch Rijden van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Tweede congres *Duurzaam aan de Zaan*

In november 2008 vond de startconferentie *Duurzaam Klimaat aan de Zaan* plaats. Deze conferentie krijgt op 30 oktober 2009 een vervolg in de vorm van een 2de duurzaamheidcongres. Dit soort ontmoetingen waar de gemeente in gesprek gaat met de lokale partijen zijn van groot belang voor het creëren van draagvlak en het smeden van coalities en allianties die de komende jaren concrete projecten gaan uitvoeren.

Openbare verlichting

Zaanstad is koploper op het gebied van energiezuinige openbare verlichting. Dit houdt in dat er geëxperimenteerd wordt met dimmogelijkheden, LED-verlichting en verlichting op zonne- en windenergie.

Vergunningverlening

Bij milieuvergunningverlening wordt in het kader van de verruimde reikwijdte Wet milieubeheer ingezet op energiebesparing en –efficiency. In het kader van de MJA3 hebben deelnemende de voedingsmiddelenbedrijven energie efficiency plannen ingediend, waaruit blijkt een besparing wordt gerealiseerd van 20% tot 25%.

4.2 De belangrijkste activiteiten op korte termijn

Naast de activiteiten waar de gemeente nu al aan werkt, zal op korte termijn gestart worden met nieuwe projecten die bijdragen aan het klimaatneutraal worden van Zaanstad.

Koepelvisie duurzame energie

De koepelvisie duurzame energie moet duidelijk maken op welke typen duurzame energie Zaanstad in moet zetten om te komen tot een optimale duurzame energievoorziening. Daarbij wordt bekeken welke technieken gebruikt kunnen worden, de volgorde waarin deze toegepast kunnen worden en de locatie waar ze toegepast kunnen worden.

Onderzoek naar lokaal duurzaam energiedienstenbedrijf (LDEB)

Met de inkomsten die Zaanstad heeft verworven uit de verkoop van de NUON-aandelen kan de gemeente mogelijk investeren in de oprichting van een lokaal duurzaam energiedienstenbedrijf. Dit is een aantrekkelijke optie om te komen tot de gewenste versnelling en vergroting van investeringen in energiebesparing en productie van duurzame energie. Daarom wordt onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een lokaal duurzaam energiedienstenbedrijf in Zaanstad.

Uitvoeren klimaatbeleidsscan

Voor de verschillende beleidsvelden binnen de gemeente wordt bekeken op welke wijze deze bij kunnen dragen aan de ambitie van de gemeente om klimaatneutraal te worden.

Samenwerkingsverbanden

Er wordt gewerkt aan het tot stand brengen van samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners.

Smart grid

Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een smart grid in Zaanstad en er wordt een pilot uitgevoerd. Wanneer deze gunstige resultaten laten zien, zal een smart grid over Zaanstad worden uitgerold.

Plaatsing zonnepanelen

Gestart wordt met plaatsing van zonnepanelen op bestaande en nieuwbouwwoningen en utiliteitsgebouwen. Naarmate de technieken verbeteren en de kosten dalen, zal de toepassing van zonne-energie grootschaliger worden toegepast.

Energiezuinig gemeentelijk wagenpark

Uiteindelijk worden alle voertuigen die in het bezit zijn van de gemeente schoon en zeer energiezuinig.

4.3 Routekaart Zaanstad klimaatneutraal in 2020

4.3.1 Hoe de routekaart te lezen

De routekaart is geen blauwdruk voor de toekomst, maar vooral bedoeld als een 'onderbouwde leidraad en afwegingskader' voor de realisatie van een klimaatneutraal Zaanstad.

'Onderbouwd', want de routekaart is gebaseerd op twee studies: de *Quickscan Zaanstad Klimaatneutraal* van het CO₂-team van de HVC en *Zaanstad Klimaatneutraal 2020* van bureau BuildDesk. 'Leidraad', omdat de routekaart geen keurslijf is waar onverkort aan moet worden vastgehouden maar meer een globaal stappenplan dat een mogelijke weg schetst naar een klimaatneutraal Zaanstad in 2020. Deze weg kan gedurende de reis dus nog veranderen. Wellicht komen er onderweg nieuwe wegen bij, worden er wegen afgesloten of blijken er sluiproutes mogelijk, bijvoorbeeld doordat er nieuwe en betere technieken beschikbaar komen. De routekaart is daarmee tevens een uitnodiging aan alle partijen om op pad te gaan en gezamenlijk de slimste en snelste weg te zoeken naar een klimaatneutraal Zaanstad. Onderweg kunnen daarbij tegelijkertijd allerlei kansen worden benut voor versterking van de lokale economie en sociale cohesie en voor verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in Zaanstad.

En 'afwegingskader' omdat het geen vrijblijvende onderneming betreft. Mede op basis van het intensieve scenario uit de quickscan van de HVC beschrijft de routekaart een serie van projecten en activiteiten die Zaanstad stap-voor-stap klimaatneutraal kunnen maken. De activiteiten zijn zorgvuldig gekozen en in onderlinge samenhang uitgezet in de tijd. Het weglaten van één of meer activiteiten, bijvoorbeeld uit kostenoverwegingen, moet dus samengaan met het toevoegen van andere activiteiten die hetzelfde effect sorteren. Vindt deze compensatie niet plaats, dan bemoeilijkt dit de uitvoering van andere activiteiten en worden de tussendoelen en het einddoel niet of later bereikt.

4.3.2 Routekaart Zaanstad Klimaatneutraal

Wanneer?	Wat en hoe?	Mogelijk betrokken partijen?	Effectiviteit?
2009	Vaststelling Integraal Klimaatprogramma 2010-2020	gemeente	+++
	Start uitvoering SLoK-programma	gemeente	++
	Opstellen MER bio-energiecentrale op Hoogtij	gemeente, HVC	+
	Verkenning haalbaarheid Lokaal Duurzaam Energiediensten Bedrijf	gemeente, adviesbureaus	+
	Haalbaarheidsonderzoek naar realisatie van warmte-koude distributie	gemeente, adviesbureaus	+
	Onderzoek naar uitbreiding windenergie langs Noordzeekanaal	gemeente	+
	In Poelenburg, Kreekrijk en Kleurenbuurt worden klimaatambities vertaald naar concrete afspraken met corporaties en ontwikkelaars	gemeente, corporaties, projectontwikkelaars	++
	Start onderhandelingen over prestatieafspraken met corporaties over energiebesparing in bestaande bouw en nieuwbouw	gemeente, corporaties	+
	Onderzoek naar beschikbaarheid organische reststromen binnen de gemeente tbv duurzame energieopwekking	gemeente, Havenbedrijf Amsterdam, gemeente Amsterdam	+
	Vorbereidingen voor installeren energiezuinige verlichting. Eerste energiezuinige verlichting geplaatst.	gemeente	+
	De gemeente schaft de eerste 4 elektrische auto's aan.	gemeente	+
	Diverse publiciteitsacties gaan van start: bv. huis-aan-huiskrant over klimaatneutraliteit, website duurzaamadezaan, film.	gemeente, burgers, bedrijven, e.d.	±
	Tweede congres <i>Duurzaam aan de Zaan</i>	gemeente	+

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

Wanneer?	Wat en hoe?	Mogelijk betrokken partijen?	Effectiviteit?
2010	Haalbaarheidsonderzoek energieneutrale scholen	gemeente	+
	Opstellen Koepelvisie op realisatie van een duurzame energievoorziening Zaanstad (welke technieken, in welke volgorde, waar geplaatst om te komen tot een optimale realisatie)	gemeente	++
	Start realisatie bio-energiecentrale op Hoogtij	gemeente, HVC, RON	+++
	Oprichting LDEB (afhankelijk van haalbaarheidsonderzoek)	gemeente, geïnteresseerde bedrijven/burgers	++
	Uitvoering klimaatbeleidsscan voor beleidsvelden Wonen, RO, Verkeer en Vervoer, EZ, Financiën.	gemeente	+++
	Samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners krijgen vorm bv dreamteam, duurzaamheidsacademie.	gemeente, maatschappelijke partners	+++
	Opbouw alliantie voor windmolenpark(en) en locatiestudie.	LDEB en geïnteresseerde partners	++
	Gemeente reserveert in samenspraak met provincie planologisch ruimte voor windenergie.	gemeente, provincie	++
	Haalbaarheidsstudie smart grid.	gemeente	+
	Gemeente schaft 25 elektrische auto's aan.	gemeente	+
	Instelling jaarlijkse duurzaamheidsprijs met verschillende categorieën.	gemeente	++
Prestatieafspraken met corporaties zijn gemaakt. Gemeente geeft aan op welke manier zij ondersteuning kan bieden om de woningvoorraad energiezuiniger te maken, bv via ondersteunende diensten vanuit LDEB.	gemeente, corporaties	++	

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

Wanneer?	Wat en hoe?	Mogelijk betrokken partijen?	Effectiviteit?
2011-2015	Instelling duurzaamheidsloket voor burgers en bedrijven	gemeente	++
	Start pilotproject smart grid (afhankelijk van haalbaarheidsstudie)	gemeente, energiebedrijven, ICT-bedrijven	++
	Start pilot levering wamte-koude (afhankelijk van haalbaarheidsstudie)	gemeente, energiebedrijven, woningcorporaties	++
	Werkgroepen in Zaanse wijken en bedrijventerreinen werken aan klimaatneutraliteit van wijk of bedrijventerrein.	Burgers, bedrijven, gemeenten	++
	De helft van alle energiegebruikers in de gemeente krijgt een slimme energiemeter voor elektriciteit, gas (en geleverde warmte). Hiermee zijn analyses mogelijk van het energiegebruik.	LDEB en eindgebruikers	+++
	LDEB start in samenwerking met installatiebedrijven verkoop van duurzame energiediensten voor consumenten en bedrijven (bv energieadviezen, comfortpakketten)	LDEB, installatiebedrijven	++
	Start de plaatsing van zonnepanelen op bestaande en nieuwbouwwoningen en utiliteitsgebouwen.	Burgers, corporaties, projectontwikkelaars	+
	Nieuwe woningen, bedrijfsgebouwen en kantoren worden, mede als gevolg van in 2010 gemaakte prestatieafspraken zoveel mogelijk klimaatneutraal opgeleverd.	Gemeente, corporaties, projectontwikkelaars, LDEB	+++
	Zijn voertuigen die in het bezit zijn van de gemeente schoon en zeer energiezuinig.	Gemeente	+
	Worden op gebied van energiebesparing en duurzame energie diverse cursussen en trainingen op maat gegeven aan verantwoordelijke medewerkers van gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties.	Kennisinstellingen, gemeente, bedrijfsleven	++

Integraal Klimaatprogramma 2010-2020

Wanneer?	Wat en hoe?	Mogelijk betrokken partijen?	Effectiviteit?
2016-2020	Mede dankzij de inspanningen van de werkgroepen klimaatneutrale bedrijventerreinen, levert het eerste industrieterrein netto duurzame energie.	burgers, bedrijven	+++
	Uitrol smart grid gemeentebreed.	gemeente	+++
	Grootschalige aanleg van al dan niet collectieve voorzieningen (o.a. WKO, slim warmte-koude net) voor aanbod en afzet van duurzame warmte en koude.	installatiebedrijven, provincie, gemeente	+++
	Er worden jaarlijks windmolens geplaatst totdat er voldoende windenergie wordt opgewekt om in een nader te bepalen deel van de Zaanse elektriciteitsbehoefte te voorzien.	gemeente, windprojectontwikkelaars	+++
	Zonnepanelen zijn inmiddels concurrerend met elektriciteit uit fossiele brandstoffen. Zonnepanelen worden op grote schaal geplaatst.	burgers, corporaties, projectontwikkelaars	+++
	Zaanstad compenseert het restant aan CO2-uitstoot.	alle stakeholders	++
2020-2025	Aandeel elektrisch vervoer neemt toe.	alle stakeholders	+++
	Compensatie niet meer nodig.		

DEEL 3: VISIE OP EEN DUURZAME ENERGIEVOORZIENING IN ZAAANSTAD

PM: volgt later

DEEL 4: HOE MAKEN WE ZAA NSTAD KLIMAATBESTENDIG?

PM: volgt later

Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst (juiste opmaak + koppeling inhoudsopgave)

Adaptatie: inspelen op gevolgen van klimaatverandering en aanpassen aan de (toekomstige) klimaatomstandigheden (bijvoorbeeld bij infrastructurele projecten rekening houden met grootschalige wateroverlast)

DE: Duurzame Energie, energie die is opgewekt door systemen die netto geen CO₂ uitstoten bij de productie van energie en onuitputbaar of hernieuwbaar zijn, zoals windenergie, getijde-energie, bioenergie, zonne-energie, koude-warmte-opslag.

Energiedrager: Een stof die een (grote) hoeveelheid energie bevat, bijvoorbeeld warmwater, elektriciteit, aardgas etc.

EPC: EnergiePrestatieCoëfficiënt (geeft de relatieve energiestaat van een gebouw weer, hoe lager hoe beter)

Groene daken/ grasdaken/ vegetatiedaken: Begroeid dak, meestal uitgevoerd als 'extensief vegetatiedak': op de dakbedekking bevindt zich een relatief dunne substraat-laag waarin sedumplantjes (een soort vetplantje), grassen, mos en/of kruiden wortelen. Een tuindak of 'intensief vegetatiedak' bestaat uit een dikke laag aarde op een waterkerende laag waarin een variëteit aan planten en zelfs bomen kunnen groeien.

HVC: Huisvuilcentrale, HVC voert het afvalbeheer uit voor 55 aandeelhoudende gemeenten uit Noord-Holland, Flevoland, Zuid-Holland en Friesland. Als gemeentelijk samenwerkingsverband beoogt HVC bij te dragen aan de doelstellingen van de deelnemende overheden op het gebied van duurzaam afval- en energiebeheer.

Integraal: Het analyseren van de verschillende factoren die meespelen in een bepaalde situatie en deze in relatie tot elkaar afwegen, dus niet los van elkaar.

Klimaatbestendig: voorbereid op komende klimaatverandering (de overlast is beperkt en de kansen worden benut)

Klimaatneutrale gemeente: Zaanstad is klimaatneutraal als de totale CO₂-uitstoot die voortvloeit uit het energiegebruik op het grondgebied van de gemeente, over een jaar gemeten, netto nul is.

KWO: Koude-Warmte-Opslag (ook wel WKO). Een duurzame manier om gebouwen te koelen of te verwarmen. In de zomer wordt warme lucht opgeslagen in de bodem, waar de temperatuur gedurende het jaar constant blijft. In de winter wordt deze warme lucht gebruikt om het gebouw te verwarmen. De koude winterlucht wordt weer opgeslagen in de bodem, zodat het in de zomer gebruikt kan worden voor koeling.

LED: Light-Emitting-Diode: Nieuwe vorm van verlichting (halfgeleider) die vele malen efficiënter is dan de spaarlamp en veelzijdig toepasbaar is door de kleine geconcentreerde lichtbundels, die ook in kleur beschikbaar zijn.

PJ: PetaJoule 1 petajoule is 10¹⁵ Joule

PV panelen: Photo Voltische panelen, ook wel zonnepanelen: zetten zonlicht om in elektriciteit

PT: Photo Thermische energie: verzamelnaam voor energietechnieken die zonlicht omzetten in warmte

SenterNovem: een agentschap van het ministerie van Economische Zaken. Namens de overheid bieden zij een groot aantal regelingen en programma's aan op het gebied van duurzaamheid en innovatie. Deze regelingen zijn bedoeld om bedrijven, overheden, kennisinstellingen en in enkele gevallen ook consumenten te ondersteunen bij duurzame of innovatieve projecten.

SLOK: Stimuleringsregeling Lokale Klimaatinitiatieven (subsidiereregeling SenterNovem voor extra uren inzet voor klimaatbeleid)

VGI-sector: Voedings en Genotsmiddelen Industrie sector

Trias Energetica: Een goede, algemeen geaccepteerde methode voor het prioriteren van maatregelen op projectniveau. Eerst besparen (beperken van de energievraag), wat daarvan overblijft opwekken met duurzame energiesystemen, en als laatste als het echt niet anders kan: het gebruik van fossiele energie invullen met hoogst efficiënte systemen.

VNG: Vereniging der Nederlandse Gemeenten

Zongericht verkavelen: het zodanig inrichten van een gebied dat zoveel mogelijk zonlicht op minimaal één van de gevels valt, waardoor passieve zonne-energie optimaal benut wordt. Ook heeft de verkaveling (deels) invloed op de mogelijkheid actieve zonne-energie (zoals zonnepanelen) toe te passen.